ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΔΗΜ. ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΥ

Ἡ ἐκκλησιαστική ἀφομοίωση τῆς Ἑπτανήσου ὡς ἐξέλιξη τοῦ Ἑλλαδικοῦ Αὐτοκεφάλου

Ἱστορική Εἰσαγωγή

Τά αὐτοκέφαλα (ἤ ὀρθότερα αὐτοκεφαλίαι) τοῦ 19ου αἰῶνος στήν καθ' ἡμᾶς Βαλκανική ἔγιναν, γιά νά ἐξυπηρετηθοῦν τά σχέδια τῶν Μεγάλων Δυνάμεων τῆς Εὐρώπης, κυρίως τῆς Βρεταννίας καί τῆς Γαλλίας, γιά τή λύση τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος καί τή δημιουργία προτεκτοράτων καί μεταπρατικῶν χωρῶν στήν περιοχή τῆς Βαλκανικῆς[1]. Ὄχι ὅτι δέν θά φθάναμε στό ἐκκλησιαστικό αὐτοδιοίκητο τῶν νέων ἐθνικῶν κρατῶν, σύμφωνα μέ τίς πολιτικές μεταβολές σ' αὐτό τόν χῶρο. Ἀπό τήν ρωμαίικη Οἰκουμένη, πού συνεχιζόταν στά ὅρια τῆς Ἐθναρχίας καί τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, περάσαμε στίς κρατικοεθνικές ἑνότητες σύμφωνα μέ τή νέα, μετά τή γαλλική ἐπανάσταση, περί ἔθνους ἀντίληψη. Στό νέο αὐτό διεθνές πολιτικό κλῖμα θά ἦταν ἐντελῶς ἀδύνατο νά διατηρηθοῦν τά παλαιά οἰκουμενικά σχήματα. Γι' αὐτό ἡ παλαιά ἀντίληψη περί «ἔθνους» στήν αὐτοκρατορία (= ἐπαρχία τῆς ρωμαίικης οἰκουμένης κατά τόν 34ο ἀποστολικό κανόνα) νοεῖται τώρα, καί ἐκ μέρους τῶν ἐκκλησιαστικῶν, σύμφωνα μέ τή νέα νοοτροπία περί ἔθνους – κράτους, ἀφοῦ «ἐπαρχίες» τῆς αὐτοκρατορίας ἔγιναν, τώρα, ἐθνικά κράτη.

Τό πρόβλημα, λοιπόν, δέν ἦταν μόνο τό αὐτοκέφαλο – αὐτοδιοίκητο καθ' ἑαυτό, ἀλλά καί ὁ τρόπος, μέ τόν ὁποῖον θά γινόταν. Τό κατακριτέο δέν ἦταν ἡ ἐκ τῶν πραγμάτων ἐπιβαλλόμενη ἐθνικοκρατική διαίρεση, ἀλλά ἡ δημιουργία ἐθνοφυλετικοῦ πνεύματος, διασπαστικοῦ τῆς πνευματικῆς ἑνότητος τῆς Ἐθναρχίας. Καί ὁ τρόπος αὐτός ἦταν οἱ ἐν ἀγάπῃ συνεννοήσεις μεταξύ «μητρός» καί «θυγατρός» ἐκκλησίας, ἀλλά καί τῆς οἰκείας Πολιτείας, στήν πολιτική δικαιοδοσία τῆς ὁποίας θά ἐλάμβανε χώρα ἡ ἐκκλησιαστική μεταβολή. Γι' αὐτό καί αὐτός ὁ Κων. Οἰκονόμος, ὁ μεγαλύτερος θεολόγος τοῦ 19ου αἰῶνος, πού παρεξηγεῖται ἀπό τούς ὁμιλοῦντες ἤ γράφοντες χωρίς γνώση τῶν πηγῶν, δέν ἦταν κατά τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀλλά κατά τοῦ

[1] Βλ. π. Γ.Δ. Μεταλληνοῦ, Τό Ἑλλαδικό Αὐτοκέφαλο καί ἡ Ρωμηοσύνη, στό: Ἑλληνισμός Μαχόμενος, Ἀθήνα 1995, σ. 85-105.

τρόπου μέ τόν ὁποῖον ἔγινε τό 1833, «βιαίως» - μέ σύγκρουση καί σχῖσμα καί «αὐτογνωμόνως» (πραξικοπηματικῶς), καί σ' αὐτό εὐθύνεται ὁ μεγάλος κι αὐτός, κατά τά ἄλλα, ἀρχιμ. Θεόκλητος Φαρμακίδης.

Τό ὅτι καί τόν τρόπο ἀκόμη καθόρισαν οἱ Μεγάλες Δυνάμεις, φαίνεται ἀπό τήν προσπάθεια αὐτοκεφαλίας τῆς Ἐκκλησίας τοῦ βρεταννικοῦ προτεκτοράτου τῆς Ἑπτανήσου τό 1831, κάτι πού ἀπέτυχε, καί ἀπό τήν μυστική ἀλληλογραφία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν[2]. Τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο – καί συνάμα Ἐθναρχοῦσα γιά μᾶς Ἐκκλησία (μέχρι τό 1922) – σοφότατα προσπάθησε νά σώσει τήν πνευματική ἑνότητα μεταξύ αὐτοῦ καί τῶν προκυπτουσῶν ἀπό αὐτό νέων Ἐκκλησιῶν. Ἀφοῦ δέν μποροῦσε νά ἀνατρέψει τά εὐρωπαϊκά σχέδια, διεφύλαττε ἔτσι τήν οἰκουμενικότητά του κατά τό πνεῦμα τῆς Ὀρθοδοξίας. Εἶναι ὅμως ἀναντίρρητο γεγονός, ὅτι αὐτή τή νέα ἑρμηνεία τή στήριξε – καί ὀρθότατα – στή μακραίωνη κανονική τάξη τῆς Ὀρθοδοξίας καί ὄχι σέ συγκυριακές – σύγχρονες πολιτικές σκοπιμότητες. Ποια ὅμως εἶναι αὐτή ἡ οἰκουμενική (κανονική) τάξη;

Ὡς θεμέλιο καί ἀπόλυτη ἀρχή κάθε σχετικοῦ προβληματισμοῦ (αὐτονομήσεως, αὐτοκεφαλίας κ.λπ.) ἐθεωρήθη ἀπό διακεκριμένους κανονολόγους καί νομικούς ὁ 17ος κανόνας τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου (Χαλκηδών, 451), πού προσέφερε τό «πνεῦμα» γιά τίς μεταγενέστερες διευθετήσεις καί τήν ἐκκλησιαστικοθεολογική ἑρμηνεία τους[3].

Ὑπῆρχε δέ, ἤδη, τό προηγούμενο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, πού γιά τήν ἀντιμετώπιση τοπικῶν προβλημάτων (ἐπεμβάσεις τοῦ Θρόνου Ἀντιοχείας) ἀνακηρύχθηκε αὐτοκέφαλη εἴκοσι χρόνια πρίν (8ος κανόνας τῆς Γ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, Ἔφεσος, 431). Θά ἀκολουθήσει δέ στά νεώτερα χρόνια ἡ ἀνακήρυξη τῆς Ρωσίας σέ Πατριαρχεῖο (1589-1593), πού ἔγινε βασικό ἐπιχείρημα τῶν ὑποστηρικτῶν τῶν αὐτοκεφάλων τοῦ ΙΘ΄ αἰ. καί κυρίως τῶν πολιτειοκρατῶν.

---

[2] Βλ. π. Γ.Δ. Μεταλληνοῦ, Ἑλλαδικοῦ Αὐτοκεφάλου Παραλειπόμενα, Ἀθήνα 1989², σελ. 441.

[3] Γιά τήν διαχρονική ἐξέλιξη τοῦ θέματος βλ. Βλασίου Ἰω. Φειδᾶ, Τό «αὐτοκέφαλον» καί τό «αὐτόνομον» ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, Νέα Σιών, τόμ. ΟΑ΄ (1979) σ. 9-32.

Τήν τελική καταγραφή αὐτῆς τῆς ἀρχῆς μαρτυρεῖ τόν Θ΄ αἰώνα ὁ πατριάρχης Μ. Φώτιος (†890): «*Τά ἐκκλησιαστικά καί μάλιστα γε τά περί τῶν ἐνοριῶν δίκαια* (δηλαδή ὁρίων διοικήσεως), *ταῖς πολιτικαῖς ἐπικρατείαις καί διοικήσεσι συμμεταβάλλεσθαι εἴωθε*». (Τό ρῆμα εἴωθε σημαίνει ὅτι ὡς ἔθνος ἤδη, ἀπό παλαιά, ἔχει ἐπικρατήσει καί πρέπει νά τηρεῖται ὡς καθιερωμένη πράξη).

Αὐτό πού ἔγινε τό 1831 στά Ἰόνια Νησιά, μέ τή σθεναρή παρέμβαση τοῦ θεολόγου καί κανονολόγου καθηγητοῦ τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας ἱερομονάχου Κωνσταντίνου Τυπάλδου - Ἰακωβάτου (1795-1867), δέν ἐπαναλήφθηκε τό 1833 στήν ἐλεύθερη Ἑλλάδα, ὅπου τό δίδυμο Μάουρερ – Φαρμακίδη ἀπέσπασε «βιαίως» καί «αὐτογνωμόνως» τήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀπό τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο, μέ τραγικές συνέπειες: ἐσωτερικά, στυγνή πολιτειοκρατεία· ἐξωτερικά, κατάσταση σχίσματος ὥς τό 1850 καί ἀπομόνωση τῆς ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας ἀπό ὅλες τίς ἄλλες ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες, «*ἵνα καταστῇ εὐεπιχείρητος εἰς πᾶσαν καινοτομίαν*», κατά τήν ἐπιτυχή ἔκφραση τοῦ Κων. Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων (†1857).

Τό 1850, στίς 29 Ἰουνίου, ἐξεδόθη ὁ Πατριαρχικός καί Συνοδικός Τόμος, πού ἐχορήγει κανονικῶς τό αὐτοκέφαλον στήν Ἐκκλησία τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, κατά τά ὁριζόμενα δηλαδή ἀπό τήν κανονική τάξη καί παράδοση. Ἡ πονηρία τῆς τότε Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, καί πιό συγκεκριμένα τοῦ ὑπουργοῦ Ἀν. Λόντου καί τοῦ πρεσβευτοῦ στήν Πόλη Πέτρου Δελιγιάννη, νά καταστεῖ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, κατά τήν δηλούμενη ἀπό τόν ὑπουργό ἀπαίτηση τῆς Ἀγγλίας καί τῆς Γαλλίας, «*πανδήμως* (δηλαδή ἐντελῶς) *ἀνεξάρτητος*», πού σημαίνει νά διακοπεῖ κάθε σχέση μέ τήν Κωνσταντινούπολη, δέν ἐπεκράτησε, διότι ἡ φαναριώτικη πολιτική ὑπεσκέλισε τήν οἰονεί διπλωματία τῆς Ἑλλάδος καί ἐφήρμοσε τήν ἐκκλησιαστική τάξη. Γι΄ αὐτό ὁ Θ. Φαρμακίδης ἐπετέθη λάβρως στό αὐτοκέφαλο τοῦ 1850 μέ ὀγκῶδες ἔργο του κατά τοῦ Τόμου, τό 1852, καί μέ τούς νόμους τοῦ ἰδίου ἔτους Σ΄ καί ΣΑ΄, πού ἐπέβαλαν συνέχιση τῆς πολιτειοκρατίας καί τοῦ πραξικοπήματος τοῦ 1833. Κάτι σημαντικό ἐδῶ: ἀπό κανονολόγους καί μητροπολίτες τονίζεται συνεχῶς ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος σήμερα συνδέεται μέ «*σχέσεις θυγατέρας πρός μητέρα Ἐκκλησίαν*» μέ τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο γιά νά ὑποστηριχθεῖ ὅμως ἡ πολιτική, πού αὐτοί ἀκολούθησαν στήν πρόσφατη κρίση. Αὐτό ἱστορικά βεβαίως ἰσχύει. Δέν λησμονοῦμε τήν ἐν τοῖς κόλποις

τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἱστορική ἀνάπτυξή μας καί γι᾽ αὐτό καί τήν ἀγαποῦμε καί ἀγωνιζόμεθα γιά τά δίκαια τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου - ἀκόμη καί ὅταν κάποια πρόσωπά του μᾶς στενοχωροῦν -, διότι ὁ θεσμός πρέπει νά σωθῆ, ὅπως καί ἡ ἱστορικοκανονική τάξη πού τόν διέπει. Ὁ Τόμος ὅμως τοῦ 1850 ὁρίζει ρητῶς: «*διά τοῦ παρόντος Συνοδικοῦ Τόμου τήν Ἱεράν ἐν Ἑλλάδι Σύνοδον ἐπιγινώσκομεν* (δηλαδή, ἀναγνωρίζομεν) *καί ἀνακηρύσσομεν πνευματικήν ἡμῶν Ἀδελφήν*»! Τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο δέν παύει νά εἶναι (ἱστορικά) Μητέρα τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας, ὡς καί τῶν ἄλλων αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν τῆς Βαλκανικῆς. Ἡ ἐν Ἑλλάδι αὐτοκέφαλος ἀπό τό 1850 Ἐκκλησία, ὅπως καί κάθε ἄλλη αὐτοκέφαλος Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, εἶναι ἰσότιμη καί ἀνεξάρτητη, ὡς αὐτοδιοίκητη, μέ τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο, τηρουμένης βεβαίως τῆς κανονικῆς τάξεως καί τῶν κανονικῶν δικαιωμάτων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου. Ἡ συνέχεια μετά τό 1850 ὑπῆρξε φυσική καί σύμφωνη μέ τήν ἀστασίαστη πιά κανονική βάση.

Μεγάλη σημασία ἔχει ἐδῶ, ὅτι τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο, ἀπό τό 1850 καί ἑξῆς, κατανοεῖ καί ἑρμηνεύει τίς ἐξελίξεις μέσα στό πνεῦμα τῶν παραπάνω κανόνων καί τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Ἔτσι, ἀποδέχεται τό «*Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος*» στόν Τόμο τοῦ αὐτοκεφάλου (1850) μέ τήν ἔννοια τοῦ ἔθνους - ἐπαρχίας τοῦ 34ου ἀποστολικοῦ κανόνος: «*ὡρίσαμεν (…) διά τοῦ παρόντος Συνοδικοῦ Τόμου, ἵνα ἡ ἐν τῷ Βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία (…) ὑπάρχῃ τοῦ λοιποῦ κανονικῶς αὐτοκέφαλος…*».

Τό 1866 ἀκολούθησε ἡ λεγομένη ἐκκλησιαστική «*ἀφομοίωσις*» τῆς Ἑπτανήσου μέ τήν Ἑλλάδα μετά τήν πολιτική ἕνωση τοῦ 1864. Πρέπει νά δηλωθῆ ἐδῶ ὅτι, λόγῳ τοῦ φαρμακιδικοῦ καθεστῶτος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐπί τρία ἔτη (1864-1866), προεβλήθη ἀπό τήν Ἑπτάνησο μεγάλη ἄρνηση καί ἀντίθεση στήν ἐκκλησιαστική ἀφομοίωση, πρωτοστάτης δέ ἀνεδείχθη ὁ πολιτικός Γεώργιος Τυπάλδος - Ἰακωβάτος (1813-1882)[4]. Μετά ἀπό πολλούς δέ ἀγῶνες, τό 1866, ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐζήτησε ἀπό τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο «*τήν ἕνωσιν τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἰονίων Νήσων μετά τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος*». Ἡ Συνοδική Πράξη τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου (1866) ἀναγνωρίζει «*ἄνευ ἑτέρου*» αὐτό τό κανονικό δικαίωμα: «*Ἐπεί δέ ἤδη τοῦ Ἰονίου Κράτους*

[4] Βλ. π. Γ.Δ. Μεταλληνοῦ, Πολιτική καί θεολογία…, Κατερίνη 1990, σελ. 460.

ἑνωθέντος τῷ Ἑλληνικῷ Βασιλείῳ, καί πάντων τῶν ἐκείνου πολιτικῶν πραγμάτων πρός τοῦτο συναρμοσθέντων καί ἀφομοιωθέντων… κατείδομεν τήν περί ἧς ὁ λόγος Ἕνωσιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑπτανήσου πρός τήν τῆς Ἑλλάδος εὔλογον μέν ἄλλως καί, εἰπεῖν, φυσικήν οὖσαν συνέπειαν τῆς ἐν τοῖς πολιτικοῖς πράγμασιν ἀφομοιώσεως, ὁμολογουμένως ἀπαιτούσης καί τήν ἐκκλησιαστικήν». Πλήρης ἐφαρμογή, δηλαδή, χωρίς τόν ἐλάχιστο δισταγμό, τῆς ἀρχῆς πού κωδικοποιήθηκε ἐπί τοῦ Μεγάλου Φωτίου.

Τό ἴδιο ἔγινε καί τό 1882 μέ τήν προσάρτηση τῆς Ἠπείρου καί ὅλης τῆς Θεσσαλίας (1881). Ἡ σχετική Συνοδική Πράξη τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου (Πατριαρχική καί Συνοδική Πράξις, 1882) ὁρίζει: «*Τῆς τῶν Πολιτειῶν καταστάσεως ὡς ἐπί τό πολύ μεταβαλλομένης ταῖς τοῦ χρόνου φοραῖς* (δηλαδή, στή ροή τοῦ χρόνου) *καί ἄλλοτε ἄλλως μεταπιπτούσης, ἀνάγκη καί τά περί τήν διοίκησιν τῶν ἐπί μέρους Ἐκκλησιῶν ταύτη* (δηλαδή ὁμοίως) *συμμεταβάλλεσθαι καί συμμεθαρμόζεσθαι*». Εἶναι χαρακτηριστική ἡ ἐκ μέρους τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου πιστότητα στά συνοδικά προστάγματα καί τήν μακρά πράξη τῆς Ἐκκλησίας. Πρέπει δέ νά σημειωθεῖ ὅτι ὅλα αὐτά ἐγίνοντο παρά τήν ἀοριστία πού ἐπικρατοῦσε ὡς πρός τήν ἐξέλιξη τῶν ἑλλαδικῶν συνόρων - ὅλα ἦσαν ἀβέβαια - ἀλλά καί τόν διάχυτο μεγαλοϊδεατισμό στήν περίοδο αὐτή.

Ἡ διερεύνηση τοῦ προβλήματος τῆς «*ἐκκλησιαστικῆς ἀφομοιώσεως τῆς Ἑπτανήσου*», καί μάλιστα ἐπί τῇ βάσει πρωτογενοῦς ἀρχειακοῦ ὑλικοῦ, πολιτειακοῦ καί ἐκκλησιαστικοῦ, ἐπεχειρήθη ἀπό τόν ὑπογραφόμενο ἐπί τῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου γιά τήν 140ή ἐπέτειο (1864-2004) τῆς Ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου, πού ὀργανώθηκε (24-27/2/2004) ἀπό τήν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν καί τή Βουλή τῶν Ἑλλήλων.

[…] Στίς 8 Ἰουλίου 1866 ὁ Πατριάρχης, μέ προσωπικό του γράμμα, διεβίβασε στόν Πρέσβη τῆς Ἑλλάδος Δελιγιάννη «*ἀντίγραφον ἐπίσημον τῆς Πατριαρχικῆς καί Συνοδικῆς Πράξεως*», πού «*ἐπεραιώθη*» στή συνεδρία τῆς Ἱ. Συνόδου μία μέρα πρίν, μαζί δέ καί ἐπιστολή τοῦ Πατριάρχου «*τῇ περισπουδάστῳ (αὐτῷ) ἐν Χριστῷ ἀδελφῇ ἁγιωτάτῃ Συνόδῳ*» τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος[5]. Ἡ Πατριαρχική καί Συνοδική

[5] Γράμμα Δελιγιάννη πρός τόν Ὑπουργό Ἐξωτερικῶν, 9.7.1866. Ὁ Δελιγιάννης ἐπέτυχε τήν ἐπίσπευση τῆς ἐκδόσεως τῶν ἐγγράφων τοῦ Πατριαρχείου, ἀντί τῆς 11ης τήν 9η Ἰουλίου.

Πράξη φέρει χρονολογία: «ἐν ἔτει χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ ἑξηκοστῷ ἕκτῳ κατά μῆνα Ἰούλιον ἐπινεμήσεως θ΄», στίς 21 δέ Ἰουλίου ἡ Ἱ. Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐκοινοποίησε στούς Ἀρχιερεῖς τῆς Ἑπτανήσου τό πατριαρχικό ἔγγραφο[6], ὡς καί στίς λοιπές Ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες κατά τό προηγούμενο τοῦ 1850.

[6] Τήν ἐγκύκλιο τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος βλ. στοῦ Δ.Δ., Νόμοι καί Ἔγγραφα, σ. 58 ἑ.ἑ.

Κανονική θεμελίωση τῆς Πράξεως τοῦ 1866

Μία σημαντική ὄψη τῆς προβληματικῆς τῆς Πράξεως τοῦ Ἰουλίου 1866 εἶναι ἡ κανονική θεμελίωσή της. Μέ ἀπόλυτη συστοιχία καί συνέπεια πρός τόν Τόμο τοῦ Αὐτοκεφάλου (1850) τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο, καί τό 1866, ἐθεμελίωσε τήν ἐνέργειά του στούς ἀρχαίους συνοδικούς κανόνες, τούς ὁποίους χωρίς τόν ἐλάχιστο δισταγμό ἐφαρμόζει καί στήν περίπτωση τῆς ἀφομοιώσεως τῆς Ἰουνίου Ἐκκλησίας. Σημειώνεται ἐπί λέξει:

«… Ἐπειδή κατείδομεν τήν περί ἧς ὁ λόγος ἕνωσιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑπτανήσου πρός τήν τῆς Ἑλλάδος εὔλογον μέν ἄλλως καί ὡς εἰπεῖν, φυσικήν οὖσαν συνέπειαν τῆς ἐν τοῖς πολιτικοῖς πράγμασιν ἀφομοιώσεως, ὁμολογουμένως ἐναπαιτούσης καί τήν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, κατ᾽ οὐδέν δέ τά πνευματικά ἐκείνης συμφέροντα παραβλάπτουσαν […], διά ταῦτα ἀπεδεξάμεθα κοινῇ Συνοδικῇ γνώμῃ τήν αἴτησιν καί ἀξίωσιν…»[7].

Ὁ κανονολόγος Ἀμ. Ἀλιβιζᾶτος παρατηρεῖ: *«Τοῦτο (ἡ περαιτέρω ἐξάρτηση ἀπό τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο) ἦτο οὐ μόνον ἀνώμαλον, ἀλλά καί ἀντικανονικόν, διότι, ἐφ᾽ ὅσον τελικῶς ἀνεγνωρίσθη τό αὐτοκέφαλον διά τοῦ πατριαρχικοῦ Τόμου (τοῦ 1850), δέν ἦτο νοητή ἡ ὑπαγωγή ὑπό τήν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἑνός τμήματος τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας, ὡς τοῦτο κακῶς συμβαίνει σήμερον μέ τήν Ἐκκλησίαν τῆς Κρήτης καί τῆς Δωδεκανήσου»*[8].

Ἡ ἔκδοση τῆς Πράξεως τοῦ 1866 ἀποδείχθηκε ἀποφασιστική γιά τήν Ἐκκλησία τῆς Ἑπτανήσου. Τέσσερις ἐκ τῶν Ἀρχιερέων τήν ἀποδέχθηκαν ἀναντίρρητα, ἐνῶ οἱ ἐπί μακρόν ἀντιταχθέντες Μητροπολίτες Κεφαλληνίας καί Ζακύνθου ἀναγκάσθηκαν τελικά ὄχι χωρίς τήν πίεση τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας[9], νά συμβιβασθοῦν. Ὁ Ζακύνθου Νικόλαος

---

[7] Βλ. Μητροπ. Βαρνάβα Δ. Τζωρτζάτου, Ἡ Καταστατική Νομοθεσία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπό τῆς συστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, Ἐν Ἀθήναις 1967, σ. 45-48 (ἐδῶ: 46 ἑ.).

[8] Πρακτικά Γ᾽ Πανιονίου Συνεδρίου (1965). Ἐν Ἀθήναις 1967, σ. 3.

[9] Βλ. τό Γράμμα τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρός τόν Μητροπολίτη Ζακύνθου, Δ.Δ., Νόμοι καί Ἔγγραφα, ὅπ. π., σ. 76 ἑ. Πρβλ. Γ.Δ. Μεταλληνοῦ, Ὄψεις τῆς στάσεως…, ὅπ. π.

προηγήθηκε στήν ἀποδοχή τῆς Πράξεως[10]. Ὁ δέ Σπυρίδων Κεφαλληνίας στίς 7 Ἰουλίου 1867 μέ ἐγκύκλιό του συνέστησε στόν Κλῆρο καί τό Λαό τῆς Κεφαλληνίας τήν ἀποδοχή καί ἀνάγνωση «ἐπ᾽ ἐκκλησίας» τῆς Πράξεως. Καί οἱ δύο Ἱεράρχες εἶχαν στείλει στήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος δριμύτατες ἐπιστολές κατά τῶν γενομένων[11]. Ἀνεξάρτητα ἀπό τήν ὀρθότητα τῆς ἐνέργειάς τους τό μόνο βέβαιο εἶναι, ὅτι δέν εἶχαν ποτέ ταυτισθεῖ ἀπόλυτα μέ τίς ἰδέες, γιά τίς ὁποῖες μέ τόσο πάθος ἀγωνίσθηκαν.

[10] Ὀκτώβριος 1866.

[11] Δ.Δ., Νόμοι καί Ἔγγραφα, ὅπ.π., σ. 64 ἑ.ἑ.

Συμπερασματικές ἐπισημάνσεις

Γίνεται φανερή ἡ σημασία τοῦ ὑποφακέλου τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν (76/1) γιά τήν ὑπόθεση τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀφομοιώσεως τῆς Ἑπτανήσου. Ἡ παρουσίαση τοῦ ὑλικοῦ ὁδήγησε σέ κάποιες ἐπισημάνσεις ὄχι μόνο γιά τή διακρίβωση τῆς στρατηγικῆς τῆς Ἑλλαδικῆς Πολιτείας καί τοῦ τρόπου ἐνεργείας της, ἀλλά καί γιά τή στάση καί πρόθυμη συνεργασία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στήν ἐπίτευξη τῶν στόχων τῆς πρώτης. Συγκεκριμένα διαπιστώνονται τά ἀκόλουθα:

1) Ἡ ἀφομοίωση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑπτανήσου ἀντιμετωπίσθηκε ὡς συνέχεια τοῦ Ἑλλαδικοῦ Αὐτοκεφάλου (τοῦ 1850), φυσική ἐξέλιξη καί ἐπέκτασή του.

2) Ἡ Ἑλληνική Πολιτεία ἀκολούθησε γι᾽ αὐτό καί στήν παροῦσα περίπτωση, τήν ἴδια τακτική μέ τήν ἀνακήρυξη τοῦ κανονικοῦ αὐτοκεφάλου τοῦ 1850: διερεύνηση τῶν προθέσεων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καί συζητήσεις στήν Κωνσταντινούπολη ἀπό τόν Πρεσβευτή της Πέτρο Δελιγιάννη, ὥστε νά μή ἐπαναληφθεῖ ἡ αὐθαιρεσία, ἀλλά νά κινηθοῦν οἱ ἐνέργειες σέ νόμιμο καί κανονικό πλαίσιο.

3) Ἐπιλέχθηκε ἡ συνεργασία μέ τόν Πρέσβη τῆς Ρωσίας Νικολάι Ἰγνάτιεφ, μέ αὐξημένη ἰσχύ στήν Πύλη καί τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο, ὅπως καί τό 1850 ἐπιδιώχθηκε (καί ἐπιτεύχθηκε) ἡ συμπαράσταση τοῦ ἐπίσης Ρώσου πρέσβη Τιτώφ. Ἔτσι ὅμως, ἄμεσα ἤ ἔμμεσα, ἀσκήθηκε πίεση στό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο, σέ σημεῖο πού τό τελευταῖο, καί ἄν ἤθελε ἀκόμη, νά μή μπορεῖ νά ἀντιδράσει καί μάλιστα ἀποτελεσματικά.

4) Ἡ δυσκολία στή λύση τοῦ προβλήματος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως δέν ἐπικεντρωνόταν στό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο, ἀλλά στά Ἑπτάνησα, ὅπου ἀναπτυσσόταν καί ἡ ἐξ ἀγάπης πρός τό Οἰκουμενικό Κέντρο καί ἀντιθέσεως πρός τό κρατοῦν στήν Ἑλλάδα ἐκκλησιαστικό καθεστώς ἀντίδραση στήν ἐπιχειρούμενη ἀφομοίωση.

5) Κύριος στόχος, ἔτσι, τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἦταν ἡ ἐξουδετέρωση τῆς ἀντιστάσεως τῶν σημαντικοτέρων Ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑπτανήσου (Κεφαλληνίας Σπυρίδων καί Ζακύνθου Νικόλαος), πού ἐπηρέαζαν καί ἄλλους, μέ ἰσχυρό ἀντίκτυπο καί στήν

πλατειά λαϊκή βάση, πού συμμεριζόταν σέ μεγάλο βαθμό τόν ἀγώνα τῶν Ἱεραρχῶν της.

6) Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, λόγῳ τῆς κρατούσας πολιτειοκρατίας, ἦταν ταυτισμένη μέ τήν Πολιτεία καί ὑπάκουη στά κελεύσματά της.

7) Ἡ Ἑλληνική Πολιτεία, πιεζομένη ἀπό τήν ἀντικειμενική ἀνάγκη τῆς ἐφαρμογῆς τῆς Ἑλληνικῆς Νομοθεσίας, σέ ὅλο τό φάσμα της, καί στά προσαρτηθέντα Ἑπτάνησα, θεωροῦσε τήν ἀφομοίωση τῆς Ἐκκλησίας τους ἀπόλυτα σύμφωνη μέ τήν ὀρθόδοξη κανονική πράξη («*ἐγκάνονον*»). Γι' αὐτό δέν ἐπεδίωξε τή διεξαγωγή συζητήσεων ἐλευθέρου διαλόγου μέ τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο, ἀλλά ἁπλῶς νά ἐπιβάλει σ' αὐτό τήν εἰλημμένη ἀπόφασή της. Τό σκοπούμενο, ἔτσι, δέν ἦταν ἡ ἀπόφαση τοῦ Πατριαρχείου, ἀλλά ἡ ἀποδοχή τῆς Ἑλληνικῆς προτάσεως, καί ὁ καθορισμός ἀπό αὐτό τῆς διαδικασίας, ὥστε ἡ λύση νά περιβληθεῖ τόν μανδύα τῆς κανονικότητας καί νομιμότητας. Ἡ δημιουργούμενη ἀπό τήν συνταγματική τάξη καί τή νομοθεσία ἀνάγκη τῆς ἀμέσου ἐφαρμογῆς τῆς «ἐν γένει "ἑλληνικῆς" νομοθεσίας» στήν Ἑπτάνησο, ἐπηρέασε τή στάση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, πού διέγνωσε τό ἀδύνατο κάθε ἀντίδρασης.

8) Ἐξ ἄλλου, ὁ κυρίαρχος τήν ἐποχή αὐτή μεγαλοϊδεατισμός καί ἀλυτρωτισμός δέν φαίνεται νά δημιουργεῖ ἰσχυρές ἀναστολές στήν πλευρά τοῦ Πατριαρχείου, ἰδιαίτερα δέ στόν ἴδιο τόν Οἰκουμενικό Πατριάρχη Σωφρόνιο, οὔτε γίνεται λόγος ἀπό καμμία πλευρά γιά κίνδυνο δικαιοδοσιακῆς συρρίκνωσης καί ἀποδυνάμωσης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Οἱ μόνοι, πού συνελάμβαναν καί ὑποστήριζαν τίς θέσεις αὐτές ἦσαν οἱ Ἑπτανήσιοι, καί μάλιστα ὁ βουλευτής Πάλλης Γεώργιος Τυπάλδος - Ἰακωβᾶτος, ὅπως φαίνεται στήν κλασική ἀγόρευσή του στήν Ἑλληνική Βουλή (Ἰούλιος 1865).

9) Τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο στίς συνεννοήσεις του μέ τήν Ἑλληνική Πολιτεία, ἐκινεῖτο μέ βάση τό δεδομένο τῆς κανονικῆς αὐτοκεφαλίας (1850) καί ἐπικέντρωσε τό ἐνδιαφέρον του στήν τήρηση τῆς κανονικῆς τάξεως καί τή συναφή μέ αὐτή διάσωση τοῦ κύρους του.

10) Ἀποφασιστική στή διευθέτηση τοῦ ζητήματος ἀποδείχθηκε ἡ σύμπραξη μέ τήν Ἑλληνική Πολιτεία, δευτερευόντως δέ καί μέ τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο τοῦ Μητροπολίτου Κερκύρας Ἀθανασίου, στό γράμμα τοῦ ὁποίου ὡς Ἐξάρχου στηρίχθηκε ἡ ὅλη πορεία, ὡς καί ἡ αὐθαίρετη ἀνάδειξή του σέ Ἔξαρχο, μόνο καί μόνο γιά τόν παραμερισμό τῶν ἀντιφρονούντων Ἑπτανησίων Ἱεραρχῶν.

11) Εἶναι ἔκδηλη ἡ ἀστασίαστη ἐφαρμογή τῆς ἐπί τῆς συνοδικῆς παραδόσεως ἐρειδομένης ἀρχῆς τοῦ Μ. Φωτίου (861) στήν περίπτωση τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀφομοιώσεως τῆς Ἑπτανήσου, τόσο ἐκ μέρους τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, πλαίσιο μέσα στό ὁποῖο κινήθηκε ἄλλωστε καί ἡ ἀνακήρυξη τοῦ κανονικοῦ ἑλλαδικοῦ αὐτοκεφάλου τό 1850.

12) Καί στήν παροῦσα ὅμως περίπτωση, ὅπως καί σ᾽ ὅλη τήν μετά τό 1833 πορεία τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας – Πολιτείας στό Ἑλληνικό Κράτος, ἀποδείχθηκε ὅτι ἡ ἀναγκαία ἰσορροπία καί κυρίως ἡ χωρίς μείωση τῆς ἐκκλησιαστικῆς πλευρᾶς πορεία, ἐξαρτᾶται ἀμετακίνητα ἀπό τό πνευματικό καί ἠθικό ἀνάστημα τῶν ἐκκλησιαστικῶν προσώπων καί τή μόνιμη ἑτοιμότητα γιά κάθε μορφή θυσίας.

13) Τέλος, ἡ Πατριαρχική καί Συνοδική Πράξη τοῦ 1866 ἐξεδόθη παρά τήν ἀσυμφωνία τῶν Ἰονίων Ἱεραρχῶν καί μεγάλου μέρους τοῦ ἑπτανησιακοῦ Λαοῦ. Ἡ Πολιτεία ἔντεχνα παραμέρισε τήν ἀντίσταση μέ λαθροχειρία, στήν ὁποία παρεσύρθη καί τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο, ἐνῶ οἱ Ἑπτανήσιοι ἀνέμεναν τήν σθεναρά στάση του, γιά τήν προάσπιση τῶν δικαίων του. Πέρα ἀπό τήν τυπική – νομική ὀρθότητα τοῦ αἰτήματος τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας, πρέπει νά γίνει σαφές, ὅτι τό αὐτοκέφαλο τοῦ 1850 δεσμεύει ἔκτοτε σέ κάθε ἐνέργεια τόσο τήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, ὅσο καί τή Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία στίς μεταξύ τους σχέσεις, ἡ δέ μεταξύ τους ἑνότητα ἔχει τή δύναμη νά προλαμβάνει ἤ καί νά ματαιώνει ὁποιεσδήποτε ὑπερβάσεις ἐπιχειρεῖ κατά καιρούς ἡ Πολιτεία.

Ἐπιλεγόμενα

Ἡ συνταρακτική ἀπόφαση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου γιά τήν αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος (30 Ἀπριλίου 2004), πού ἐσήμανε τήν ἐπιστροφή τῶν σχέσεων τῶν δύο Ἐκκλησιῶν στήν περίοδο 1833-1850 (Ἑλλαδικό Πραξηκοπηματικό Αὐτοκέφαλο) ἐπιβάλλει τή συνοπτική θεώρηση τῆς μετά τό 1866 (καί 1882) συνέχειας γιά τή συναγωγή κάποιων πρακτικῶν συμπερασμάτων.

Μετά τούς Βαλκανικούς πολέμους, 1912-1913, προέκυψε τό θέμα τῶν προσαρτηθεισῶν στό Ἑλληνικό Κράτος «Νέων Χωρῶν» (ὁ ὅρος εἶναι πολιτικός καί ἀδόκιμος) δηλαδή τῆς Ἠπείρου, Μακεδονίας, Θράκης (1919) καί τῶν νήσων τοῦ Ἀνατολικοῦ Αἰγαίου καί τῆς Κρήτης. Λόγῳ τοῦ ἐκρύθμου τῆς καταστάσεως δέν ἔγινε κατά τά προηγούμενα «ἐκκλησιαστική ἀφομοίωσις», ἀλλά μετά ἀπό μακρά διαδικασία, τό 1928, παρεχωρήθησαν *«ἐπιτροπικῶς»*, στίς 4 Σεπτεμβρίου 1928, στήν διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, «ὑπό τύπον προσωρινότητος», ὅπως ἐδηλώθη, ἐνῶ πνευματικῶς ἔμειναν ὑπό τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο. Τραγελαφική δηλαδή κατάσταση, πού τίς συνέπειές της ζοῦμε σήμερα, ἀλλά βεβαίως προέκυψε λόγῳ τῶν ἱστορικῶν συγκυριῶν αὐτῆς τῆς περιόδου.

Ἀπό τό 1913 ὥς τό 1928, ἔζησε τό ἔθνος μας μία μακρόσυρτη περιπέτεια. Ἤδη ὅμως ἀπό τό 1914 – δήλωση Ἀρχιεπισκόπου Χρυσοστόμου Παπαδόπουλου στή Σύνοδο τό 1918 - ὑπῆρχε σχέδιο διοικητικῆς ἑνώσεως τῶν «Νέων Χωρῶν» μέ τήν αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, διότι ὑπῆρχαν τά προηγούμενα τοῦ 1866 καί 1882. Τό δέ 1915, ὁ πατριάρχης Γερμανός Ε΄ ἔστειλε στήν Ἀθήνα τό σχέδιο τοῦ ἑτοιμαζομένου Συνοδικοῦ Τόμου. Τό σχέδιο ὅμως δέν ὑλοποιήθηκε διότι, ἐκτός ἀπό τόν Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, 1914-1918, τό 1916 ξέσπασε ἡ συμφορά τοῦ Διχασμοῦ. Ὁ Ἀθηνῶν Θεόκλητος μέ τήν Ἱερά Σύνοδο διέπραξαν τεράστιο σφάλμα νά φθάσουν στόν ἀφορισμό τοῦ Ἐ. Βενιζέλου, ἐμπλεκόμενοι στήν πολιτική ρήξη καί μεροληπτοῦντες ὑπέρ τῆς μιᾶς πλευρᾶς. Δίχασαν Λαό καί Ἐκκλησία. Καί ὁ Βενιζέλος αὐτό δέν τό συγχώρησε ποτέ!

Πολλοί Ἱεράρχες τῶν «Νέων Χωρῶν» / τῆς Βορείου Ἑλλάδος ἐτάχθησαν μέ τήν Κυβέρνηση τῆς Θεσσαλονίκης. Ὁ Ἐ. Βενιζέλος, δέ,

σχεδίασε τήν ἀπόσπαση τῶν Νέων Χωρῶν ἀπό τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο. Ἐμελετᾶτο, μάλιστα, ἡ δημιουργία ἀνεξάρτητης – αὐτοκέφαλης - Ἐκκλησίας ἀπό τά ἀποσπώμενα τμήματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου! Μετά τή Μικρασιατική καταστροφή καί τήν ἀνταλλαγή τῶν πληθυσμῶν, τό 1922, ἐφάνησαν τάσεις αὐτονομήσεως τῶν Νέων Χωρῶν ἀπό τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο καί τήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος.

Τόν Μάιο τοῦ 1924, ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἠσχολήθη μέ τό θέμα. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος (Παπαδόπουλος) εἰσηγήθη καί ἐζήτησε τήν ἄδεια νά ἀλληλογραφήσει μέ τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο γιά τήν χειραφέτηση τῶν Νέων Χωρῶν ἀπό αὐτό καί τήν ἀφομοίωσή τους μέ τήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος. Ἔγινε, μάλιστα, λόγος καί γιά αὐτονομία ὑπό τόν Θεσσαλονίκης. Ἡ σύγχυση παρατείνεται. Τόν Νοέμβριο τοῦ 1926 γίνονται νέες συζητήσεις γιά σύσταση δεύτερης Συνόδου στό ἑνιαῖο Ἑλληνικό Κράτος. Βεβαίως, μή ξεχνᾶμε, ὅτι πάντα ἡ γνώμη τῆς ἑκάστοτε Πολιτείας ἐβάρυνε ἰδιαιτέρως καί ἐπηέαζε κυρίως τήν ἀντικανονική ἀταξία τῆς Ἐκκλησίας. Τό *«ἐλευθέρως καί ἀκωλύτως ἀπό πάσης κοσμικῆς* (δηλαδή πολιτειακῆς) *ἐπεμβάσεως»* τοῦ Τόμου τοῦ 1850 ἔμεινε κενό καί ἀνενεργό γράμμα στά ὅρια τῆς *«νόμῳ κρατούσης πολιτείας»*. Τό 1926, ἔτσι, ὁ ὑπουργός Ἐξωτερικῶν δήλωσε στήν Ἐκκλησία ὅτι γιά ἐθνικούς λόγους οἱ Νέες Χῶρες πρέπει νά παραμείνουν *«ὑπό τήν κυριαρχίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου»*. Δυστυχῶς ὁ χῶρος δέν ἐπιτρέπει νά ἀναλύσουμε τίς θλιβερές καί ἐπιζήμιες ὄψεις τῆς διαπλοκῆς τῆς Ἐκκλησίας μέ τήν Πολιτεία, στά ὅρια μιᾶς θεωρητικῆς «συναλληλίας», πού τήν διεμόρφωνε ὅμως κατά τή βούλησή της ἡ ἑκάστοτε Πολιτεία.

Τό 1928 ἔγιναν οἱ τελικές συζητήσεις. Τό πρόβλημα εἶχε ὡριμάσει. Στή Σύνοδο τῆς Ἱεραρχίας, ὁ ἀρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος, στήν εἰσήγησή του, κάνει λόγο γιά ἀνάθεση «ἐπιτροπικῶς» στήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος τῶν Νέων Χωρῶν, μέ τήν σπουδαιότατη ἐπισήμανση, ὅτι ἡ λύση δέν εἶναι σύμφωνος μέ τούς ἱερούς κανόνες (ἱστορικός καί καθηγητής Πανεπιστημίου ἦταν), οἱ ὁποῖοι ἐπιβάλλουν τήν πλήρη ἀφομοίωση! Ἦταν λοιπόν λύση κατ᾽ οἰκονομίαν, γιά τήν ὑπεράσπιση, ἐνίσχυση καί διάσωση τοῦ Πατριαρχείου. Ἀλλά κατά τόν πατερικό λόγο, *«τό καλόν ἐστί καλόν, ὅταν καλῶς γένηται!»*. Ὑπῆρχε ὅμως καί ἄλλος λόγος: Οἱ ἐν Ἑλλάδι Ἱεράρχες ἐφοβοῦντο ὅτι, ἐπειδή οἱ Ἱεράρχες τῶν Νέων Χωρῶν ἦσαν διπλάσιοι σέ ἀριθμό, ἡ διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐκινδύνευε

νά περιέλθει σ᾽ αὐτούς! Ἡ σύγκρουση Βασιλικῶν καί Βενιζελικῶν συνεχίσθηκε καί ἡ πίεση τοῦ Πατριαρχείου ἀπό τόν ψευδοπατριάρχη Τοῦρκο Παπα-Εὐθύμ γίνεται ὅλο καί μεγαλύτερη. Ἔτσι προέκυψε ἡ Πράξη τοῦ 1928, μέσα σ᾽ αὐτήν τή σύγχυση, τή διαπλοκή Ἐκκλησίας καί Πολιτείας, τά συμφέροντα τῆς στιγμῆς, τούς συναισθηματισμούς καί τήν ἀτολμία τῶν ἐκκλησιαστικῶν νά σεβασθοῦν καί νά μείνουν πιστοί στό πνεῦμα τοῦ Τόμου τοῦ 1850 καί τῶν Πράξεων τοῦ 1866 καί τοῦ 1882. Εἶναι δέ σημαντικό, ὅτι καί ὁ ὑπέρ τοῦ Πατριαρχείου ἀρθρογραφήσας, ἀλλά διακεκριμένος ἱστορικός καί κανονολόγος, καθηγητής Βλάσιος Φειδᾶς, δέν ἐδίστασε νά χαρακτηρίσει τή λύση τοῦ 1928 «*συμβατική ρύθμιση*» καί τό ἀποτέλεσμα «*ἰδιότυπο ἐκκλησιαστικό καθεστώς*».

Τή σκοπιμότητα τῶν ἐνεργειῶν δείχνει καί τό γεγονός, ὅτι τῆς Πράξεως προηγήθη Νόμος (361/5/10.7.1928), ἐπί Ἐλ. Βενιζέλου, πού προετοιμάζει μέν τήν Πατριαρχική Πράξη, ἀλλά καί ἐξαιρεῖ τήν Ἐκκλησία τῆς Κρήτης καί τό «*ἰσχῦον ἐκκλησιαστικό καθεστώς*» της γιά τήν διευθέτηση ἱερῶν καί ἄλλων σκοπιμοτήτων!

Ἔτσι προέκυψε ἡ Πατριαρχική Πράξη τοῦ 1928, στήν ὁποία ἀγκιστρώθηκαν καί οἱ δύο ἀντιμαχόμενες πλευρές, γιά νά διασφαλίσουν «*τά δίκαιά*» τους, ὅπως τά κατανοοῦν, μέ τήν κατάλληλη ἑρμηνεία καί χρήση τους.

Σύμφωνα μέ τόν ὅρο Ε᾽ τῆς Πράξεως, ὅταν χηρεύσει κάποια μητροπολιτική ἕδρα στίς «*Νέες Χῶρες*», ἡ πλήρωσή της γίνεται «*ἐπί τῇ βάσει καταλόγου ἐκλεξίμων, συντεταγμένου ἀπό τήν Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί ἐγκεκριμένου ὑπό τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, δικαιουμένου καί τούτου ὑποδεικνύειν ὑποψηφίους*», δηλαδή νά προσθέτει καί προτείνει δικούς του. Αὐτό εἶναι τό ἐπίμαχο σημεῖο, πού συντηρεῖ (φανερά ἤ συγκεκαλυμμένα) τήν ἔνταση, ἡ ὁποία μπορεῖ νά ὁδηγήσει ἀκόμη καί σέ σχίσμα (πρβλ. 1833).

Τό κρίσιμο ἐρώτημα εἶναι: Γιατί δέν ἔγινε αὐτό ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὅπως εἶχε γίνει (ἐλάχιστες φορές, εἶναι γεγονός) κατά τό διάστημα ἀπό τό 1928 ὥς σήμερα; Καί γιατί τώρα ἡ μή τήρηση τοῦ ὅρου ἀνησύχησε τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο; Ἡ ἀπάντηση εἶναι, ὅτι μέ τίς συνεχεῖς ἑκατέρωθεν προκλήσεις (διεκδίκηση ἀπό τήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος τοῦ τίτλου τοῦ «πρώτου», ἐνῶ αὐτός ἀνήκει σύμφωνα μέ τόν

τόμο τοῦ 1850 στόν Πατριάρχη, ἤ ἡ «χρήση» τοῦ τελευταίου ἀπό τήν (τέως) Κυβέρνηση, γιά νά μειώσει καί νά φιμώσει τόν «προκλητικό» σέ λόγια καί ἔργα Ἀρχιεπίσκοπο), εἶχαν δημιουργήσει μεταξύ τους κλῖμα δυσπιστίας καί καχυποψίας.

Κρισιμότερο ὅμως εἶναι τό ἐρώτημα: γιατί νά φθάσουμε σ᾽ αὐτό τό σημεῖο τῆς συγκρούσεως, ἐνῶ ἡ ἐξ ἀρχῆς ἀποστολή τοῦ καταλόγου, ὅπως ὁρίζει ὁ ὅρος Ε᾽, θά ἀποσοβοῦσε τίς καταστροφικές αὐτές ἐξελίξεις; Μετά δέ τήν – κατά τίς ἑκατέρωθεν δηλώσεις - «λύση» τοῦ προβλήματος δίκαια διερωτώμεθα: Ἔπρεπε νά ὑποστοῦμε ὡς ἐκκλησιαστικό σῶμα αὐτό τόν εὐτελισμό, γιά νά φθάσουμε ἐκεῖ, ἀπό ὅπου ὀφείλαμε νά ἀρχίσουμε;

Μήπως, λοιπόν, δέν εἶναι μόνο θέμα μιᾶς προσωπικῆς διενέξεως, ἀλλά τό πρόβλημα ἔχει καί ἄλλες διαστάσεις, λ.χ. ἐθνικοπολιτικές; Εἶναι γνωστοί, καί στούς πολλούς ἀκόμη, οἱ σχεδιασμοί τῆς Νέας Τάξης γιά τήν Βόρειο Ἑλλάδα καί τή Θεσσαλονίκη εἰδικότερα. Ἡ ἀντιμετώπιση, ἐξ ἄλλου, τῆς Ρωσικῆς πολιτικῆς, σέ συνδυασμό μέ τίς ἀμετακίνητες βλέψεις τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας (πρβλ. τήν θεωρία περί «τρίτης Ρώμης») μπορεῖ νά γίνει ἄνετα καί διά τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὁδοῦ. Εἶναι δέ γνωστό, ὅτι οἱ ὅποιες ἐκκλησιαστικές ἀνακατατάξεις μποροῦν νά διευκολύνουν καί πολιτικές – διπλωματικές «λύσεις». Μή λησμονοῦμε, ὅτι, ἐνῶ ἡ Ἑλλάδα ἀπέκτησε τήν ἐλευθερία της τό 1821 μέ πλῆθος αἱμάτων, ἡ Βουλγαρία τό κατόρθωσε ἀναίμακτα μέ τήν πραξηκοπηματική της Ἐξαρχία (τό δικό της ἐκκλησιαστικό αὐτοκέφαλο) τό 1870/1872.

Ὅπως, λοιπόν, μία παρατεινόμενη σύγκρουση στό χῶρο τῆς Ἐκκλησίας μπορεῖ νά ἔχει ὀδυνηρές ἐξελίξεις, ἐπί ζημίᾳ τῆς Ἐκκλησίας καί ὠφελείᾳ τυχόν δυνάμεων, πού ἐπενδύουν συμφέροντα στήν ἐπέκταση ἤ τροποποίηση τῆς διοικητικῆς δικαιοδοσίας μιᾶς Ἐκκλησίας, ἄλλο τόσο μποροῦν νά ἐξυπηρετηθοῦν οἱ δυνάμεις αὐτές μέ μία συμφωνία, πού δέν ἐρείδεται στήν ἐκκλησιαστική παράδοση καί τάξη, ἀλλά σέ σχήματα ἐκκοσμικευμένης νοοτροπίας. Εἶναι τραγικό, ἄν ἀληθεύουν οἱ σαφεῖς ὑπαινιγμοί τοῦ τύπου καί τοῦ πολιτικοῦ κόσμου γιά «λύση», πού ἐπιτεύχθηκε μέ οἰκονομικά ἀνταλλάγματα καί πρός τίς δύο πλευρές. Ἄν, πράγματι, αὐτό ἰσχύει, θά ἦταν προτιμότερη ἡ παράταση τῆς κρίσεως!

Ἄν, λοιπόν, ἡ δοθεῖσα στό πρόβλημα λύση δέν στηρίζεται στόν ἀμοιβαῖο σεβασμό καί τήν κανονική ἀναγνώριση τῶν δικαίων κάθε

πλευρᾶς, δέν θά εἶναι παρά ἕνα εἶδος «ὀλυμπιακῆς ἐκεχειρίας», πού προετοιμάζει ἁπλῶς μία νέα φάση τῆς κρίσεως.

Τί ἀπό τά παραπάνω ἰσχύει καί τί δέν ἰσχύει;

Ὁ Θεός γνωρίζει καί ὁ χρόνος θά ἀποκαλύψει, ἐφ' ὅσον *«οὐκ ἔστι κρυπτόν, ὅ οὐ φανερόν γενήσεται»* (Λουκ. 8, 17).

ΚΕΙΜΕΝΑ

[ΙΑΕΕ: φακ. 1]

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρός τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον περί ὑπαγωγῆς τῆς Ἐκκλησίας Ἑπτανήσου στήν διοικητική δικαιοδοσία τῆς Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος (1 Ἰουνίου 1866)

Ἀριθμ. Πρωτ. 6027

Ὁ παρά τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ Βασιλικός Ἐπίτροπος Γ. Πραΐδης

Τῷ Παναγιωτάτῳ, θειοτάτῳ καί Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ Κυρίῳ Κυρίῳ Σωφρονίῳ καί τῇ περί τήν Αὐτοῦ Παναγιότητα ἱερωτάτῃ Συνόδῳ.

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τόν ἐν Χριστῷ ἀδελφικόν ἀσπασμόν ἀπονέμει.

Ὑπόθεσις ἐκκλησιαστική δεομένη τῆς συναινέσεως καί συνεργίας τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἐπιβάλλει ἡμῖν τό καθῆκον, ὅπως ἀπευθύνωμεν πρός αὐτήν τήν παροῦσαν ἀδελφικήν ἡμῶν ἐπιστολήν, πλήρεις θάῤῥους περί τῆς εὐμενοῦς αὐτῆς ἀποδοχῆς καί τῆς ἐπιτυχίας τῆς δι᾽ αὐτῆς γινομένης ἡμετέρας αἰτήσεως.

Ὡς γνωστόν ἤδη τῇ Ὑμετέρᾳ Παναγιότητι καί τῇ περί Αὐτήν ἱερωτάτῃ Συνόδῳ, τό πρῴην ὑπό τήν προστασίαν τῆς Μεγάλης Βρετανίας Ἰόνιον Κράτος παραχωρηθέν ἐπινεύσει θείᾳ ἡνώθη μετά τοῦ ἑλληνικοῦ Βασιλείου καί ἀποτελεῖ ἤδη μετ᾽ αὐτοῦ ἕν ἀδιάσπαστον Κράτος ὑπό τά σκῆπτρα τοῦ τρισεβάστου καί θεοφρουρήτου Βασιλέως ἡμῶν Γεωργίου τοῦ Α᾽.

Οὕτω δέ πολιτικῶς ἑνωθέντος τοῦ Κράτους ἐκείνου, ἀναγκαῖον καί πρέπον ἐστίν, ἵνα καί ἡ Ἐκκλησία αὐτοῦ ἑνωθῇ μετά τῆς ἡμετέρας καί ὑπάγηται τοῦ λοιποῦ εἰς τήν δικαιοδοσίαν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἧς τό αὐτοκέφαλον ἀνεγνωρίσθη κανονικῶς ὑπό τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας.

Ἐπειδή δέ πρός τοῦτο κατά τά ἀνέκαθεν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ παραδεδεγμένα ἀπαιτεῖται ἀναγκαίως ἡ συναίνεσις τοῦ Οἰκουμενικοῦ

Πατριαρχικοῦ Θρόνου, ὑφ' οὗ τήν κανονικήν δικαιοδοσίαν διατελεῖ μέχρι τοῦ νῦν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑπτανήσου, ἀποτεινόμεθα κατ' ὀφειλήν ἱεράν μετά τοῦ προσήκοντος σεβασμοῦ πρός τήν Ὑμετέραν Παναγιότητα καί τήν περί Αὐτήν ἱερωτάτην Σύνοδον, παρακαλοῦντες θερμῶς, ἔτι δέ καί ἁπάσης τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑπτανήσου θεωρούσης ἀναγκαίον καί ζητούσης τήν ἕνωσιν αὐτῆς μετά τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὡς ἐγγράφως αὕτη πρός ἡμᾶς διά τοῦ ὑπουργείου ἀνεφέρθη, ὅπως εὐδοκοῦντε κατανεύσετε, ἵνα τά τῆς Ἐκκλησίας τοῦ ἑνωθέντος Κράτους μεταβιβασθῶσιν ἀπό τῆς πνευματικῆς δικαιοδοσίας τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας εἰς τήν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί ἀποτελέσωσι τοῦ λοιποῦ μέρος ἀδιάσπαστον τῆς αὐτοκεφάλου ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας.

Ταῦτα ἐν πνεύματι ἀγάπης προσλιπαροῦντες, καί τόν ἐν Χριστῷ ἀδελφικόν ἀσπασμόν ἀπό κέντρου ψυχῆς ἀπονέμοντες, εὐχάς καί ἱκεσίας πρός Κύριον ἀναπέμπομεν ὑπέρ τῆς διηνεκοῦς ὑγείας τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος καί τῆς περί Αὐτήν ἱερωτάτης Συνόδου μετά πάντων τῶν ἐφετῶν, πρός εὔκλειαν τῆς καθολικῆς ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καί διατελοῦμεν

ἐξ Ἀθηνῶν τῇ α' Ἰουνίου ,αωξϛ'

ἀγαπητοί ἐν Χριστῷ ἀδελφοί

οἱ συγκροτοῦντες τήν Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

† Ὁ Ἀθηνῶν Θεόφιλος, πρόεδρος

† Ὁ Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως Φιλόθεος

† Ὁ Καρυστίας Μακάριος

† Ὁ Ναυπακτίας καί Εὐρυτανίας Ἄνθιμος

2. [ΙΑΕΕ: φακ. 2]

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΠΡΑΞΙΣ

Περί τῆς ὑπαγωγῆς τῶν Ἐπαρχιῶν τῆς Ἑπτανήσου

τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος (1866)

† ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ

ΕΛΕΩι ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

Τῆς εὐσταθείας τῶν ἁπανταχοῦ ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν πρόνοιαν ἐς ἀεί ποιουμένη ἡ καθ' ἡμᾶς αὕτη τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία, οἷα κοινή Μήτηρ καί προστάτις ὑπέρμαχος, διαφόροις μέν διαιτήσεσιν ἀναγκαίαις, καί τῷ καιρῷ καί ταῖς περιστάσεσι καταλλήλοις τήν εὐκοσμίαν καί εὐρυθμίαν αὐταῖς ἐνεργάζεται, οὐ μην δέ ἀλλά καί τά παρ' ἑαυτῇ ἀπονέμειν προθύμως οὐκ ἀπαναίνεται, προνοίᾳ τε καί ἀξιοχρέῳ καί φιλοτιμίᾳ κεκινημένη, καί πάντα πρός οἰκοδομήν, κατά τήν ἀποστολικήν ἐντολήν, διαπράττουσα, καθά καί ἐπί τοῦ παρόντος. Τῶν γάρ κατά τήν Ἰονικήν Ἑπτάνησον ἁγιωτάτων ἐπαρχιῶν, ἤτοι τῆς Κερκύρας, τῆς Κεφαλληνίας, τῆς Ζακύνθου, τῆς Λευκάδος καί Ἁγίας Μαύρας, τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κυθήρων, καί τῶν ἐπισκοπῶν Ἰθάκης, ὑποκειμένης τῇ μητροπόλει Κεφαλληνίας, καί Παξῶν τῇ τῆς Κερκύρας, ἀνέκαθεν ὑποτελουσῶν πνευματικῶς τῷ καθ' ἡμᾶς Ἁγιωτάτῳ Πατριαρχικῷ, Ἀποστολικῷ καί Οἰκουμενικῷ Θρόνῳ, ἕνεκα δέ πολιτικῶν αἰτιῶν διαφόροις ὑποκυψασῶν περιστάσεσι καί μεταβολαῖς περί τήν ἐκκλησιαστικήν αὐτῶν διοίκησιν, πρό χρόνων, ἤτοι κατά τό ,αωκγ' Σωτήριον ἔτος, ὅτε καί ἐν παντελεῖ σχεδόν χηρείᾳ καί στερήσει ἀρχιερέων διέκειντο, προνοίᾳ ἐκκλησιαστικῇ καί εὐμενεῖ ἐπινεύσει τῆς τηνικαῦτα τό Ἰόνιον Κράτος προστατευούσης Μεγάλης Βρεττανίας, ἀποκατέστη μέν μορφωθεῖσα ὅσον ἐνῆν καί εἰσήχθη ἐν ταῖς θεοσώστοις ταύταις ἐπαρχίαις εὔρυθμός τις ἐκκλησιαστική κυβέρνησις, ὑπό τήν περιοδικήν διαδοχικήν ἐξαρχίαν ἑνός τῶν τεσσάρων αὐτῶν Μητροπολιτῶν, χειροτονηθέντων τότε διά Πατριαρχικῶν ἐκδόσεων τοῦ ἀοιδίμου ἐν Πατριάρχαις κυροῦ Ἀνθίμου τοῦ Γ', οὗ καί Γράμματι Πατριαρχικῷ καί Συνοδικῷ ἐπικυρωτικῷ καί διαιτητηρίῳ κατασφαλισθεῖσα ἡ διεξαγωγή καί διοίκησις τῆς

Ἐκκλησίας ταύτης διετέλει ἔκτοτε καί μέχρι τοῦ νῦν διενεργουμένη, φυλαττομένων τῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου προνομίων ἐν τῷ μνημοσύνῳ τοῦ Πατριαρχικοῦ ὀνόματος καί τῇ ἐκδόσει ἀδείας Πατριαρχικῆς ἐν χειροτονίαις νέων Ἀρχιερέων. Ἐπεί δέ ἤδη, τοῦ Ἰονίου Κράτους ἑνωθέντος τῷ Ἑλληνικῷ Βασιλείῳ, καί πάντων τῶν ἐκείνου πολιτικῶν πραγμάτων πρός τοῦτο συναρμοσθέντων καί ἀφομοιωθέντων, ἡ τά πνευματικά τοῦ θεοσώστου τούτου βασιλείου διέπουσα ἁγιωτάτη Ἱερά Σύνοδος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (ἥ πρό τινων χρόνων διά Πατριαρχικοῦ καί Συνοδικοῦ Τόμου εἰς αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν ἀνεδείχθη ὑπό τῆς καθ᾽ ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας) ἀναγκαίαν κατιδοῦσα τήν τῶν εἰρημένων τῆς Ἑπτανήσου ἐπαρχιῶν μετ᾽ αὐτῆς ἕνωσιν καί συνάφειαν, ἀνήγγειλε τῇ ἡμῶν Μετριότητι, προκαθημένῃ Συνοδικῶς, διά Σεβασμίου αὐτῆς Γράμματος, χρονολογουμένου τῇ α᾽ Ἰουνίου τοῦ τρέχοντος ,αωξϛ᾽ Σωτηρίου ἔτους, ἐξαιτουμένη τήν κανονικήν Ἐκκλησιαστικήν ἐπίνευσιν ἐπί τῷ μεταβιβασθῆναι τῇ αὐτῆς δικαιοδοσίᾳ ἅπερ ἐπί τῶν ἐπαρχιῶν ἐκείνων ὁ καθ᾽ ἡμᾶς ἁγιώτατος Οἰκουμενικός Θρόνος κέκτηται προνόμια, συνιστῶσα τό πρόβλημα καί διά τῆς συγκαταθέσεως ἁπάσης τῆς ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑπτανήσου, θεωρούσης, ὥς φησιν, ἀναγκαίαν καί ζητούσης τήν ἕνωσιν αὐτῆς μετά τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἐγγράφως αὕτη ἀνεφέρθη πρός αὐτήν διά τοῦ ὑπουργείου. Ταῦτα φαμέν, προτειναμένης τῇ καθ᾽ ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ τῆς ἁγιωτάτης Ἱερᾶς Συνόδου, ἡ Μετριότης ἡμῶν, διασκεψαμένη μετά τῆς περί αὐτήν ἁγίας καί Ἱερᾶς Συνόδου, ἐπειδή κατείδομεν τήν περί ἧς ὁ λόγος ἕνωσιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑπτανήσου πρός τήν τῆς Ἑλλάδος εὔλογον μέν ἄλλως, καί, ὡς εἰπεῖν, φυσικήν οὖσαν συνέπειαν τῆς ἐν τοῖς πολιτικοῖς πράγμασιν ἀφομοιώσεως, ὁμολογουμένως ἐναπαιτούσης καί τήν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, κατ᾽ οὐδέν δέ τά πνευματικά ἐκείνης συμφέροντα παραβλάπτουσαν, ἤ μέχρις ὑπονοίας διακινδυνεύουσαν διά τήν ἐν Χριστῷ ὁμοφροσύνην, καί τήν τῶν ἱερῶν δογμάτων τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν Πίστεως ἀμφοτέρων τῶν Ἐκκλησιῶν ἑνότητα, ἀλλά καί μᾶλλον συντελοῦσαν αὐτῇ πρός εὐστάθειαν καί ἀκμαίαν κατάστασιν καί λαμπρότητα τῇ προστασίᾳ κράτους ὁμοδόξου, ἔτι δέ καί τήν συγκατάθεσιν τῆς Σεβασμίας αὐτῆς Ἱεραρχίας πληροφορηθέντες, συνᾴδουσαν, οὐδέν ἧττον ἐκζητούσης τήν ἕνωσιν, ὡς διείληπται, διά ταῦτα ἀπεδεξάμεθα κοινῇ Συνοδικῇ γνώμῃ,

τήν αἴτησιν καί ἀξίωσιν τῆς ἐν Χριστῷ ἀγαπητῆς ἡμῶν ἀδελφῆς ἁγιωτάτης Συνόδου, ὡς σύμφωνον τῇ ἀξιοχρέῳ ἐκκλησιαστικῇ ἡμῶν μερίμνῃ ὑπέρ τῆς εὐσταθείας τῶν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν καί τῆς γαληναίας καί εἰρηνικῆς αὐτῶν καταστάσεως, καί εὐχαρίστῳ συνεπινεύσει συναποφηνάμενος τήν χειραφέτησιν τῶν εἰρημένων ἐπαρχιῶν ἀπό πάσης ἐξαρτήσεως αὐτῶν πρός τόν καθ᾽ ἡμᾶς ἁγιώτατον Οἰκουμενικόν Πατριαρχικόν Θρόνον, ἀπενείμαμεν καί μετεβιβάσαμεν αὐτάς τῇ κανονικῇ προστασίᾳ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀφοσιώσαντες καί ἀναθέμενοι ὁλοσχερῶς τῇ πνευματικῇ καί ἐκκλησιαστικῇ αὐτῆς δικαιοδοσίᾳ· ἥντινα καί ἐπικυροῦντες καί κρατύνοντες καί διά τῆς παρούσης Πατριαρχικῆς καί Συνοδικῆς ἡμῶν πράξεως, ἀποφαινόμεθα ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι καί ὁριζόμεθα Συνοδικῶς μετά τῶν περί ἡμᾶς ἱερωτάτων Ἀρχιερέων καί ὑπερτίμων, τῶν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καί συλλειτουργῶν, ἵνα αἱ ἀνωτέρω ὀνομαστί ἀπαριθμηθεῖσαι ἁγιώταται ἐπαρχίαι τῆς Ἰονικῆς Ἑπτανήσου ὑπάρχωσιν ἀπό τοῦδε καί εἰς τόν ἑξῆς ἅπαντα χρόνον καί λέγωνται, καί παρά πάντων γιγνώσκωνται συνηνωμέναι καί συνημμέναι τῇ Ὀρθοδόξῳ Αὐτοκεφάλῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος, καί μέρος αὐτῆς ἀποτελοῦσαι ἀναπόσπαστον, ὑπαγόμεναι ὑπό τήν δικαιοδοσίαν καί προστασίαν τῆς ἁγιωτάτης Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας ταύτης, καί πρός αὐτήν ἀναφερόμεναι, καί ἄμεσον ἔχουσαι τήν σχέσιν καί ἀναφοράν ἐν πάσαις ταῖς ἐμπιπτούσαις πνευματικαῖς καί ἐκκλησιαστικαῖς ὑποθέσεσι, σύν τῷ μνημοσύνῳ καί τοῦ ὀνόματος αὐτῆς. Ἐφ᾽ ᾧ καί ἡ παροῦσα Πατριαρχική καί Συνοδική Πρᾶξις κατέστρωται, ὑπογραφεῖσα ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ Κώδικι τῆς καθ᾽ ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, εἰς διηνεκῆ ἔνδειξιν καί μόνιμον παράστασιν.

Ἐν ἔτει χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ ἑξηκοστῷ ἕκτῳ,

κατά μῆνα Ἰούλιον Ἐπινεμήσεως θ᾽.

† Σωφρόνιος ἐλέῳ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καί Οἰκουμενικός Πατριάρχης.

† Ὁ Νικαίας Ἰωαννίκιος.

† Ὁ Χαλκηδόνος Γεράσιμος.

† Ὁ Προύσης Κωνστάντιος.

† Ὁ Πελαγωνείας Βενέδικτος.

† Ὁ Μεσημβρίας Νικηφόρος.

† Ὁ Βιδύνης Παΐσιος.

† Ὁ Γάνου καί Χώρας Χρύσανθος.

† Ὁ Λήμνου Ἰωακείμ.

† Ὁ Κορυτζᾶς Νεόφυτος.

† Ὁ Ἐλασσῶνος Ἰγνάτιος.

† Ὁ Φαναριοφερσάλων Νεόφυτος.

† Ὁ Κώου Κύριλλος.

3. [ΙΑΕΕ: φακ. 3]

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Περί τῆς ἑνώσεως τῆς ἐν Ἑπτανήσῳ Ἐκκλησίας

μετά τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἀριθ. Πρωτ. 6196/Διεκ. 4737

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Πρός τούς κατά τήν Ἐπικράτειαν Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας

Ἀποτελεσθείσης, Θείᾳ εὐδοκίᾳ, τῆς ἑνώσεως τῆς ἐν Ἑπτανήσῳ Ἐκκλησίας μετά τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας, καί κυρωθείσης τῆς ἑνώσεως ταύτης διά Συνοδικῆς καί Πατριαρχικῆς Πράξεως ἡ Α. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης, δι' εἰρηνικῆς ἐπιστολῆς, σεσημειωμένης τῇ ζ' τοῦ λήγοντος ἀνεκοίνωσεν αὐτήν τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Σύνοδος ἀναπέμψασα δόξαν καί εὐχαριστίαν πρός τόν Ὕψιστον ἐπί τῇ αἰσίᾳ ἐκβάσει τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ταύτης ὑποθέσεως, εὐαγγελίζεται ὑμῖν τοῦτο, καί πέμπουσα ὑμῖν ἀντίτυπα τῆς τε εἰρηνικῆς ἐπιστολῆς καί τῆς Συνοδικῆς πράξεως, σᾶς προσκαλεῖ, ἵνα διατάξητε τούς ὑπό τήν ἡμετέραν Ποιμαντορίαν διατελοῦντας ἐφημερίους τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν, ὅπως καθ' ὡρισμένην τινά Κυριακήν ἀναγνώσωσιν ἐπ' ἐκκλησίας ταύτας πρός γνῶσιν παντός τοῦ Ὀρθοδόξου πληρώματος.

Περί τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἀνωτέρω θέλετε ἐγκαίρως εἰδοποιήσει τήν Σύνοδον.

Ἐν Ἀθήναις, τήν 21 Ἰουλίου 1866.

† Ὁ Ἀθηνῶν Θεόφιλος Πρόεδρος

† Ὁ Ἀργολίδος Γεράσιμος

† Ὁ Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως Φιλόθεος

† Ὁ Καρυστίας Μακάριος

† Ὁ Ναυπακτίας καί Εὐρυτανίας Ἄνθιμος

Ὁ Β' Γραμματεύς Βαρθολομαῖος Γεωργιάδης

Βιβλιογραφία

- «Περί Εἰσαγωγῆς ἐν Ἑπτανήσῳ τῆς ἐν τῷ Βασιλείῳ ἰσχυούσης νομοθεσίας», ΦΕΚ 12/12.2.1866.

- Θρησκευτική καί Ἠθική Ἐγκυκλοπαιδεία, τόμ. 11 (1967) στ. 646-648.

- Παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό, Ἐκδοτική Ἀθηνῶν, τ. 2ος, τ. 3ος, Ἀθήνα 1990.

Ἀβούρης Σπ. Ν., Τά ἐκκλησιαστικά τῆς Ἑπτανήσου, 1815-1867, Ἀθῆναι 1965.

Ἀλιβιζᾶτος Ἀμ. Σ., Ὁ Γεώργιος Ἰακωβᾶτος Τυπάλδος καί ἡ Ἐκκλησιαστική ἀφομοίωσις, Ἐκκλ. Φάρος, τόμ. 13 (1914), σ. 606-631 καί 14 (1915) σ. 52-67 καί 134-146.

-, Περί ἱστορικῶν τινων ἐπεισοδίων σχετικῶν πρός τήν ἀφομοίωσιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑπτανήσου μετά τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μετά τήν ἕνωσιν τῆς Ἑπτανήσου, στό: Πρακτικά Γ' Πανιονίου Συνεδρίου, Ἐν Ἀθήναις 1967, σ. 3-5.

Ἀνδροῦτσος Χρ., Ἐκκλησία καί Πολιτεία ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου, Ἐν Ἀθήναις 1920.

Δ.Δ., Νόμοι καί Ἔγγραφα ἀφορῶντα εἰς τήν ἐκκλησιαστικήν ἀφομοίωσιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑπτανήσου, Κεφαλληνία 1867.

Δεμπόνος Ἄγγελος – Διονύσης, Ἡ Κεφαλονιά στόν ἀστερισμό τῆς Παρθένου, Ἀργοστόλι 1997.

Ζαχαρόπουλος Νίκος Γρ., Ἱστορία τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας – Πολιτείας στήν Ἑλλάδα, τχ. Α', Εἰσαγωγή, Θεσσαλονίκη 1985.

Κονιδάρης Γ. Ι., Ἐκκλησιαστική Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, τόμ. Β', Ἐν Ἀθήναις 1970.

Λομβάρδος Κωνσταντῖνος, Μία λέξις κατά τοῦ λογιωτατισμοῦ, στήν: ἐφημ. «Ἡ φωνή τοῦ Ἰονίου καί ὁ Ρῆγας», 24.7.1862.

Μεταλληνός π. Γ.Δ. – Καλογεροπούλου – Μεταλληνοῦ Βαρβ., Ἀρχεῖον τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης…, τόμ. Α΄, Ἀθήνα 2003², τόμ. Β΄ (2004), τόμ. Γ΄ (2004).

Μεταλληνός π. Γ.Δ., Ἑλλαδικό Αὐτοκέφαλο – Προϋποθέσεις καί Συνέπειες, στό: Παράδοση καί Ἀλλοτρίωση, Ἀθήνα 2000⁵.

-, Ἑλλαδικοῦ Αὐτοκεφάλου Παραλειπόμενα, Ἀθήνα 1989².

-, Ὁ Μητροπολίτης Κερκύρας Ἀθανάσιος καί ἡ ἕνωση τῆς Ἑπτανήσου, ἀνάτ. ἀπό τό: «Δελτίο τῆς Ἀναγνωστικῆς Ἑταιρείας Κερκύρας», 1982.

-, Ὄψεις τῆς στάσεως τοῦ Μητροπολίτου Ζακύνθου Νικολάου (Κοκκίνη) στό ζήτημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀφομοιώσεως τῆς Ἑπτανήσου, στό: Ἰχνηλασία Πνευματικῆς Σχοινοβασίας, Κατερίνη 1999· ἐπίσης στά: Πρακτικά τοῦ Συνεδρίου Ἅγιοι καί Ἐκκλησιαστικές Προσωπικότητες στή Ζάκυνθο, 6-9 Νοεμβρίου 1997, Ἀθῆναι 1999.

-, Παράδοσης καί Ἀλλοτρίωση, Ἀθήνα 1986.

-, Πολιτειοκρατία: Ὁ μόνιμος ἐφιάλτης τῆς Ἐκκλησίας μας, στό: Ἡ Ἐκκλησία μέσα στόν κόσμο, Ἀθήνα 1988.

-, Πολιτική καί Θεολογία, Ἰδεολογία καί Πράξη τοῦ Ριζοσπάστη Πολιτικοῦ Γεωργίου Τυπάλδου - Ἰακωβάτου (1813-1882), Κατερίνη 1990.

-, Τό Ἑλλαδικό Αὐτοκέφαλο καί ἡ Ρωμηοσύνη, στό: Ἑλληνισμός Μαχόμενος, Ἀθήνα 1995.

Παπαγεωργίου Σπ. Κ., Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κερκύρας, Ἐν Κερκύρᾳ 1920.

Παπαδάτου Στ. Ἰ., Ἡ ἀφομοίωσις τῆς Ἰονίου Ἐκκλησίας (ἀνάτ. ἀπό τήν Ἐπετηρίδα τῆς Ἑταιρείας Λευκαδικῶν Μελετῶν), Ἀθήνα 1977.

Παπαδόπουλος Χρυσ., Ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος ΣΤ΄ καί ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑπτανήσου, στήν: Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τόμ. Α΄, Ἀθῆναι 1920.

Păcurariou Mircea, Câtera consideratii privind vechimea autocefaliei Bisericii Orthodoxe Române, in Autocefalie, Patriarchie, Stujire Sfântă, Bucuresti 1995.

Papoulidis Constantinos, Οἱ Ἕλληνες στ' Ἀπομνημονεύματα καί στίς ἐπιστολές τοῦ Στρατηγοῦ Ignatiev (1832-1908), ἀνάτ. ἀπό τό: Modern Greek Studies Yearbook…, University of Minnesota, τ. 16/17, 2000-2001, σ. 537-590.

Ράλλης Γ. – Ποτλῆς Μ., Σύνταγμα τῶν θείων καί Ἱερῶν Κανόνων, τόμ. Α'-ΣΤ', Ἀθῆναι 1852-1859.

Στεφανίδης ἀρχιμ. Βασ. Κ., Ἐκκλησιαστική Ἱστορία, Ἀθῆναι 1959².

Sherrard Ph., Ἐκκλησία – Κράτος καί ὁ Ἑλληνικός Ἀγῶνας τῆς Ἀνεξαρτησίας, στό: Δοκίμια γιά τόν νέο Ἑλληνισμό, Ἀθήνα 1971.

Τζιοβάρας Γρηγόρης, Τά Ὑπουργεῖα μας (Κυβερνήσεις 1833-1896), Ἀθήνα (1996).

Τζωρτζᾶτος μητρ. Βαρνάβας Δ., Ἡ Καταστατική Νομοθεσία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπό τῆς συστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, ἐν Ἀθήναις 1967.

Τσιτσέλης Ἠλ. Α., Κεφαλληνιακά Σύμμικτα, τόμ. Α', Ἐν Ἀθήναις 1904, τόμ. Β', Ἐν Ἀθήναις 1960.

Τυπάλδος - Ἰακωβᾶτος Γεώργιο, Ἀγορεύσεις ἐν τῇ Β' ἐν Ἀθήναις Ἐθνοσυνελεύσει καί ἐν ταῖς Βουλαῖς, ἔκδ. Ἀνδρ. Καλογερᾶ, Ἐν Ἀθήναις 1902.

Φειδᾶς Βλ. Ἰω., Τό «αὐτοκέφαλον» καί τό «αὐτόνομον» ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, Νέα Σιών, τόμ. ΟΑ' (1979) σ. 9-23.

Χιώτης Π., Ἱστορικά Ἀπομνημονεύματα Ἑπτανήσου, τόμ. 6ος, Ἐν Ζακύνθῳ 1887.

[ΙΑΕΕ: φακ. 1]

000000F1163_00006_0005

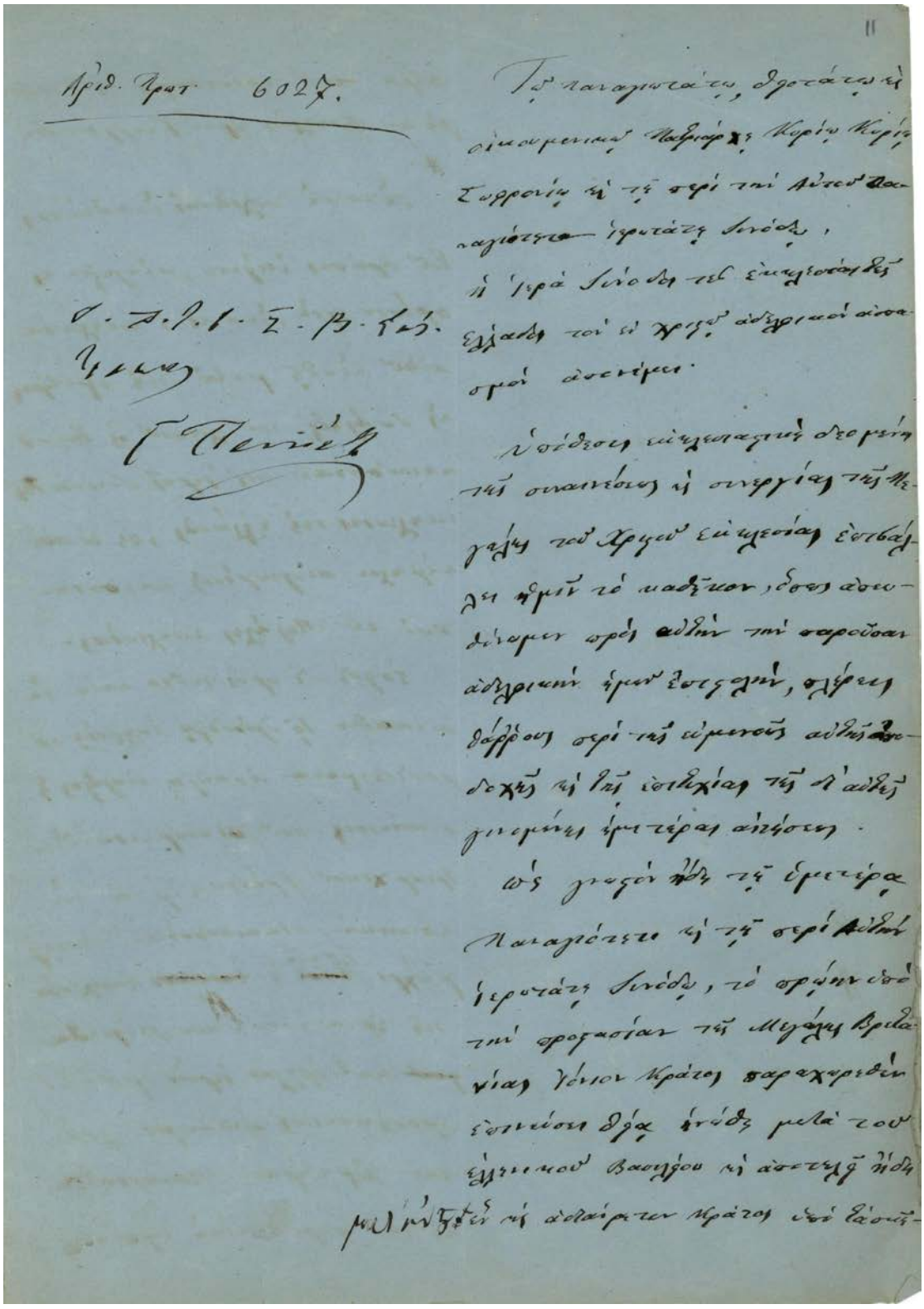

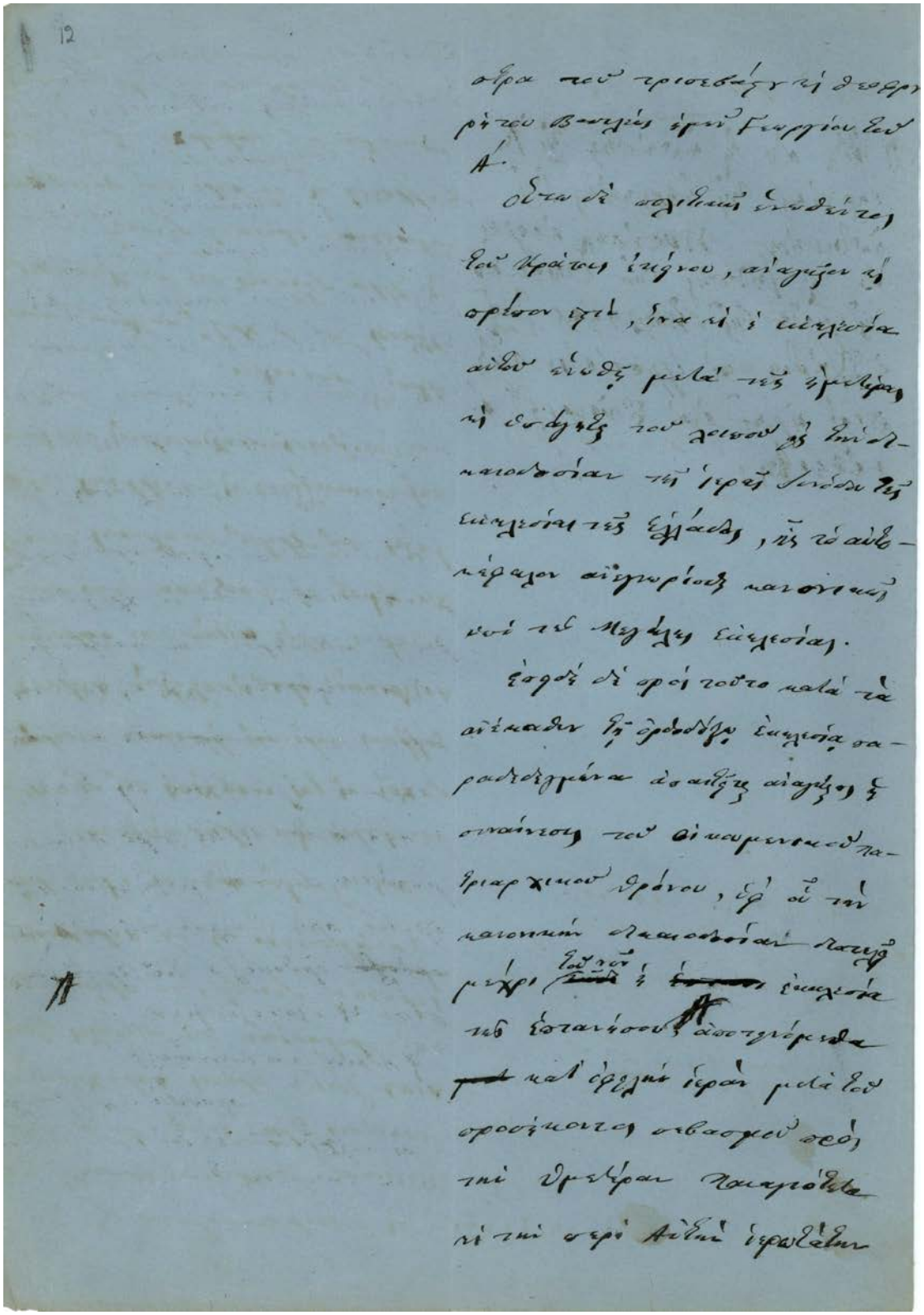

12

σῆμα τοῦ τριοδεύτου τοῦ δοθέν-
τος βασιλέως ἡμῶν Γεωργίου τοῦ
Α΄.

Ὅτι δὲ ἀληθινὴ ἐνανδρίτης
τοῦ Κράτους ἐστίν, ἀναγκαῖον ἦν
ὁρίσαι τοῦτο, ἵνα τὰ τῆς ἐκκλησίας
αὐτῶν ἐκδοθῇ μετὰ τῆς ἡμετέρας
τοῦ σοφωτάτου καὶ ἁγιωτά-
του ἀρχιεπισκόπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς
ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὰ τε αὐθε-
ντήματα αὐτοκρατορικὰ καὶ συνο-
δικὰ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας.

Ἐφοδὸς δὲ ἀφ' οὗτου καὶ τὰ
αὐτόθεν ἡμῖν ἐφοδεύθη ἐκκλησιά σα-
φαδεδγμένα ἀπὸ αὐτῆς ἀναγκαίως ἕ
ως σήμερον τοῦ θεοφρουρήτου ἀρ-
χιεπισκόπου ἡμῶν, ἐφ' οὗ τὴν
κανονικὴν ἀποκατάστασιν ἐποιή-
σατο μέχρι [illegible] ἐκκλησίαν
τὴν ἑστανίσου ἀποτυπώσασα
καὶ ἐφεξῆς ἱερὰ μετὰ τοῦ
προσήκοντος σεβασμοῦ ἐδε-
χθημεν καὶ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς Ἀθηνῶν ἐφεδρείας

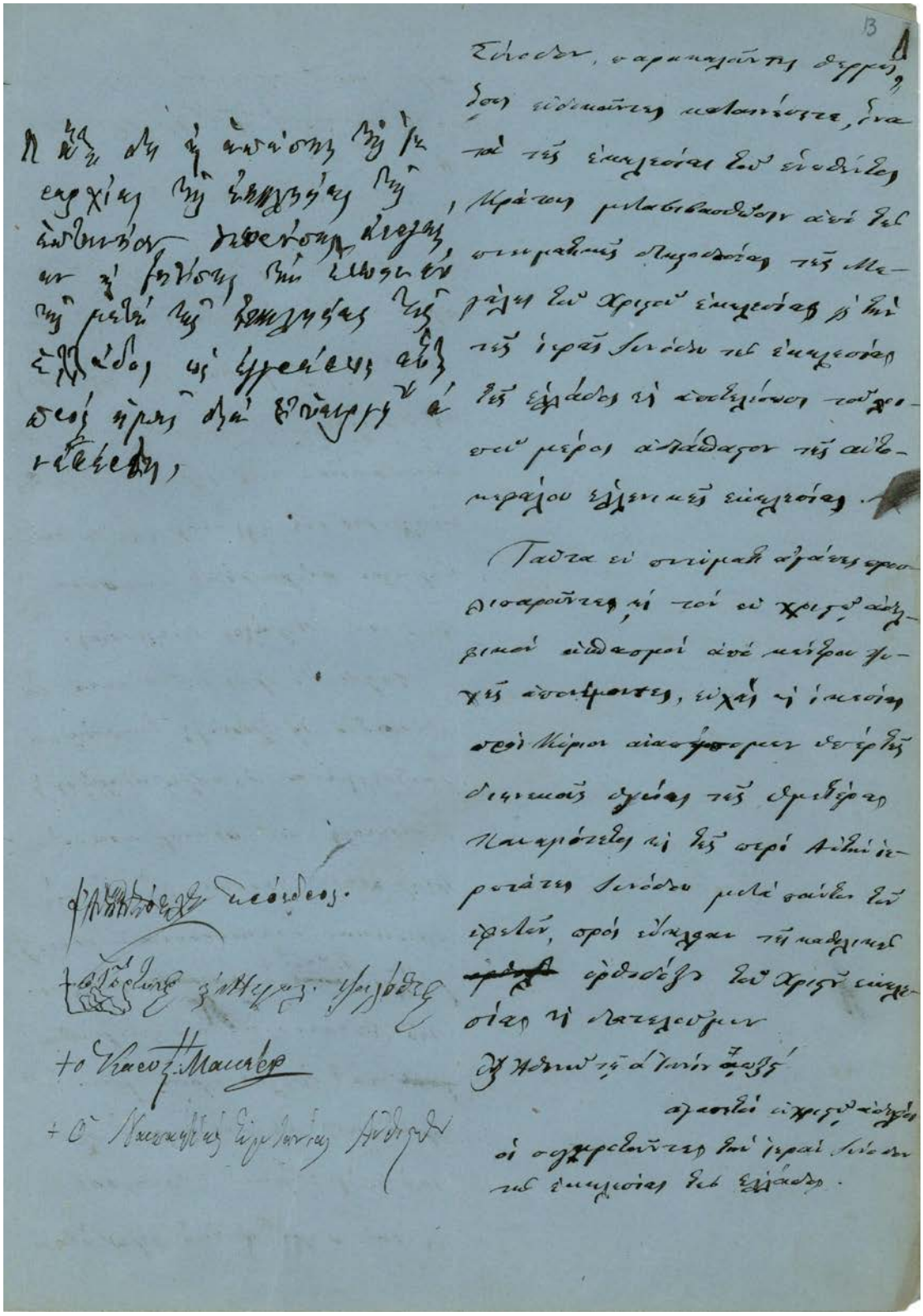

2. [ΙΑΕΕ: φακ. 2]

000000F1163_00007_0002

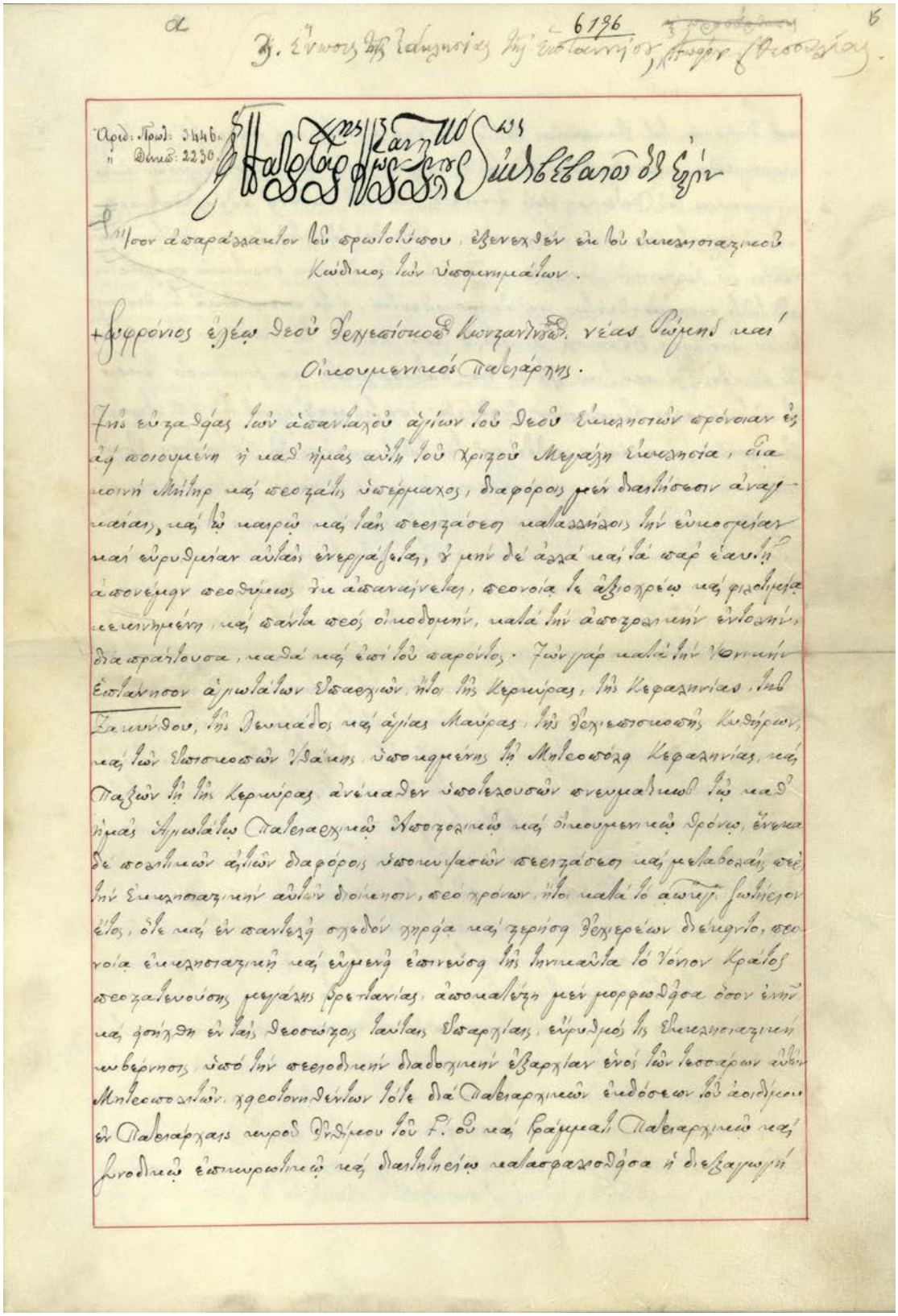

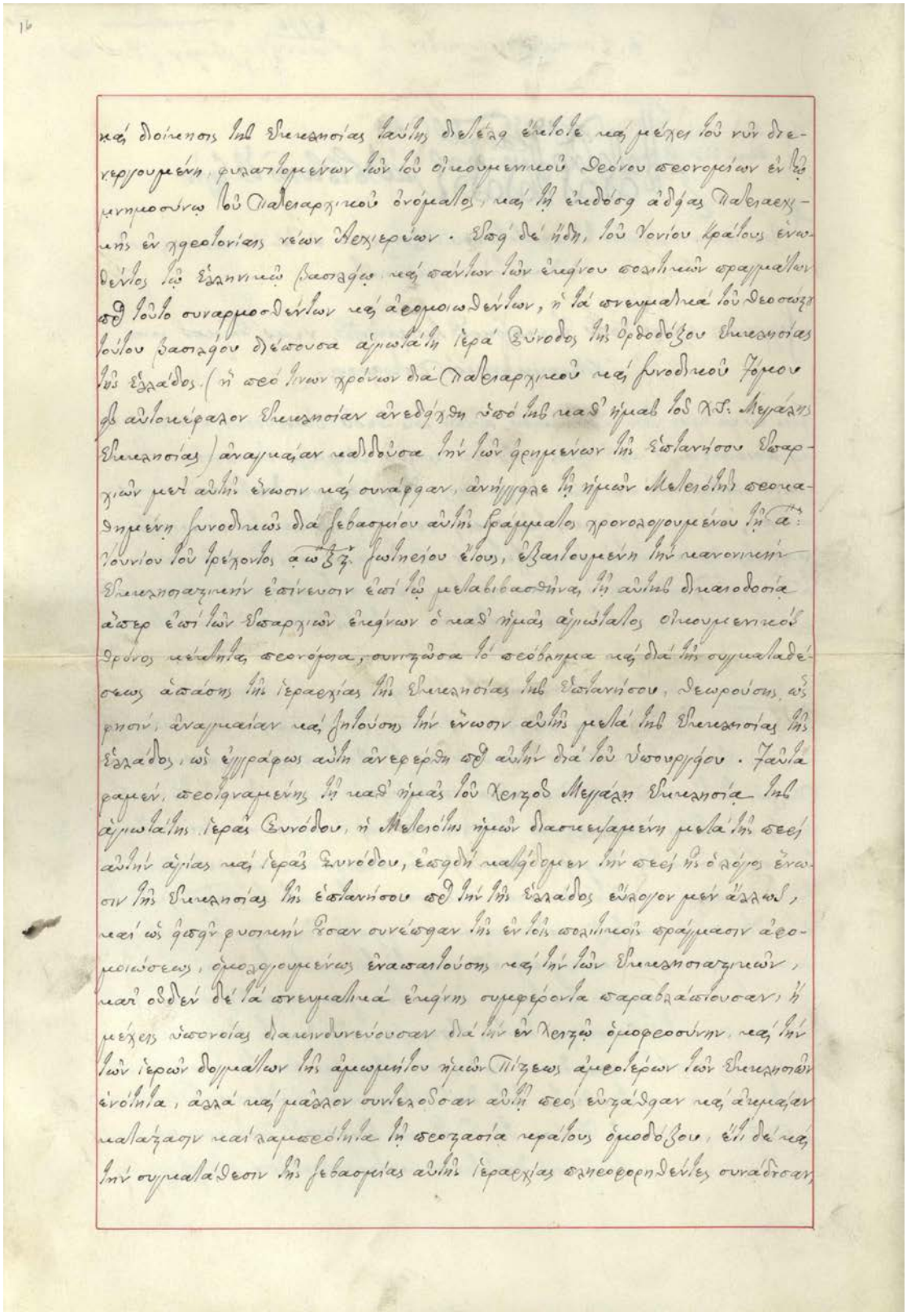

χάδεν ἤτλον εὐσπλούσης τὴν ἕνωσιν, ὡς δίχηστας, διὰ ταῦτα ἀποδεξάμενα
κοινὴ συνοδικὴ γνώμη τὴν ἄτιμον καὶ ἀξίωσιν τῆς ἐν Χριστῷ ἁγιωτάτης ἡμῶν
ἀδελφῆς ἁγιωτάτης συνόδου, ὡς σύμφωνον τῇ ἀληθοφόρῳ ἐκκλησιαστικῇ
ἡμῶν μετρίᾳ ὑπερ τὴν εὐσταθίας ἰσότητος θεοῦ ἐκκλησιῶν καὶ τὴς μεγα-
ναίας καὶ φρονιμῆς αὐτῶν καλλιγαίσεως, καὶ εὐχαρίστῳ συνεσπευσμένῳ συνα-
σφρηναμένοι τὴν γραφεῖσην τῶν φρονιμῶν ἐπαρχιῶν ἀπὸ παίας ἐξαρτή-
σεως αὐτῶν θεοῦ τοῦ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτου ὀνομαζομένου Παλαιφάτου χρό-
νον, ἀσπασάμεν καὶ μεταβιβάσαμεν αὐτὰς τῇ καινοπρεπῇ θεοσεβείᾳ τῆς
ὀρθοδόξου ἐκκλησίας τῆς ἑλλάδος, ἀποστοφαντίες καὶ ἀναδέμενοι ὁσοχερῶς
τὴν συνεμαθῆ καὶ ἐκκλησιαστικὴν αὐτῆς διαιοδοσίαν· πῦλινα καὶ ἐσπευρῦ-
τες καὶ προλύνοντες καὶ διὰ τῆς παρούσης Παλαιφάτου καὶ συνοδικῆς ἡμῶν
πράξεως, ἀποφαινόμεθα ἐν ἁγίῳ Πνεύματι καὶ ὁριζόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν
σεβασμίων ἱεραρχῶν λειτουργῶν καὶ ὑποτεθέντων, τῶν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγα-
πητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα ᾖ ἀνωτέρω ὀνομασμένη ἀφωρι-
σμένη ἁγιωτάτη ἐκκλησία τῆς Ἰωαννίνων ἐπισκοπὴ ὑφαρχοῦσα τῶν ἀπὸ
τοῦδε καὶ εἰς τοὺς ἐξῆς αἰῶνας πρόεδρος καὶ ἡγεμονίας, καὶ παρὰ πάντων γινώσκου-
σα συνηνωμένη καὶ συνημμένη τῇ ὀρθοδόξῳ αὐτοκεφάλῳ ἐκκλησίᾳ τῆς
ἑλλάδος, καὶ μέρος αὐτῆς ἀποτελοῦσα ἀναποσπάστως, ὑποκειμένη ὑπὸ τὴν
διαιοδοσίαν καὶ θεοσεβείαν τῆς ἁγιωτάτης συνόδου τῆς ἐκκλησίας ταύτης,
καὶ ὑπ' αὐτὴν ἀναφερόμενη, καὶ ἄμεσον ἔχουσα τὴν σχέσιν καὶ ἀναφοράν
ἐν πάσῃ ταῖς ἐμπιστευούσαις συνεμαθείαις καὶ ἐκκλησιαστικαῖς ὑποθέσεσι,
σὺν τῷ μνημονεύειν καὶ τοῦ ὀνόματος αὐτῆς. Ἐφ' ᾧ καὶ ἡ παρούσα ἡμετέρα
Παλαιφάτου καὶ συνοδικὴ πρᾶξις καλλιγραφία ὑπογραφῆσα ἐνίῳ δὲ τῷ ἱερῷ
κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χῦ Μεγάλης ἐκκλησίας, φθονεῖσθαι εὔδοξιν καὶ μόνιμον
παράταξιν. Ἐν ἔτει χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ ἑβδομοστῷ ἑκατοστῷ καλάμενα Ἰούλιον
διστρεμήσασας Δ΄.

+ Ἰωσηφόπιος ἔλεῳ θεοῦ θεοχειροτόνητος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης ἡ οἰκουμενικὴ ἀνθυφαρχία.
+ ὁ Νικαίας Ἰωαννίτσης. + ὁ Χαλκηδόνος Γεράσιμος. + ὁ Πεύσου Κωνσταντῖνος.
+ ὁ Περγαμωτάσης Βενέδικτος + ὁ Μεσημβρίας Δημητρέδ. + ὁ βιδύνης Παΐσιος.
+ ὁ Γάνου καὶ Χώρας Λεύκιος. + ὁ Δήμητρος Ἰωακείμ. + ὁ Κοντρᾶς Θεόφυλος.
+ ὁ Ἐφεσσοῦ Ἡράκλειος + ὁ Φιλαδελφείας Θεόκλητος. + ὁ Κιέβου Κύριλλος.

3. [ΙΑΕΕ: φακ. 3]

000000F1163_00009_0018

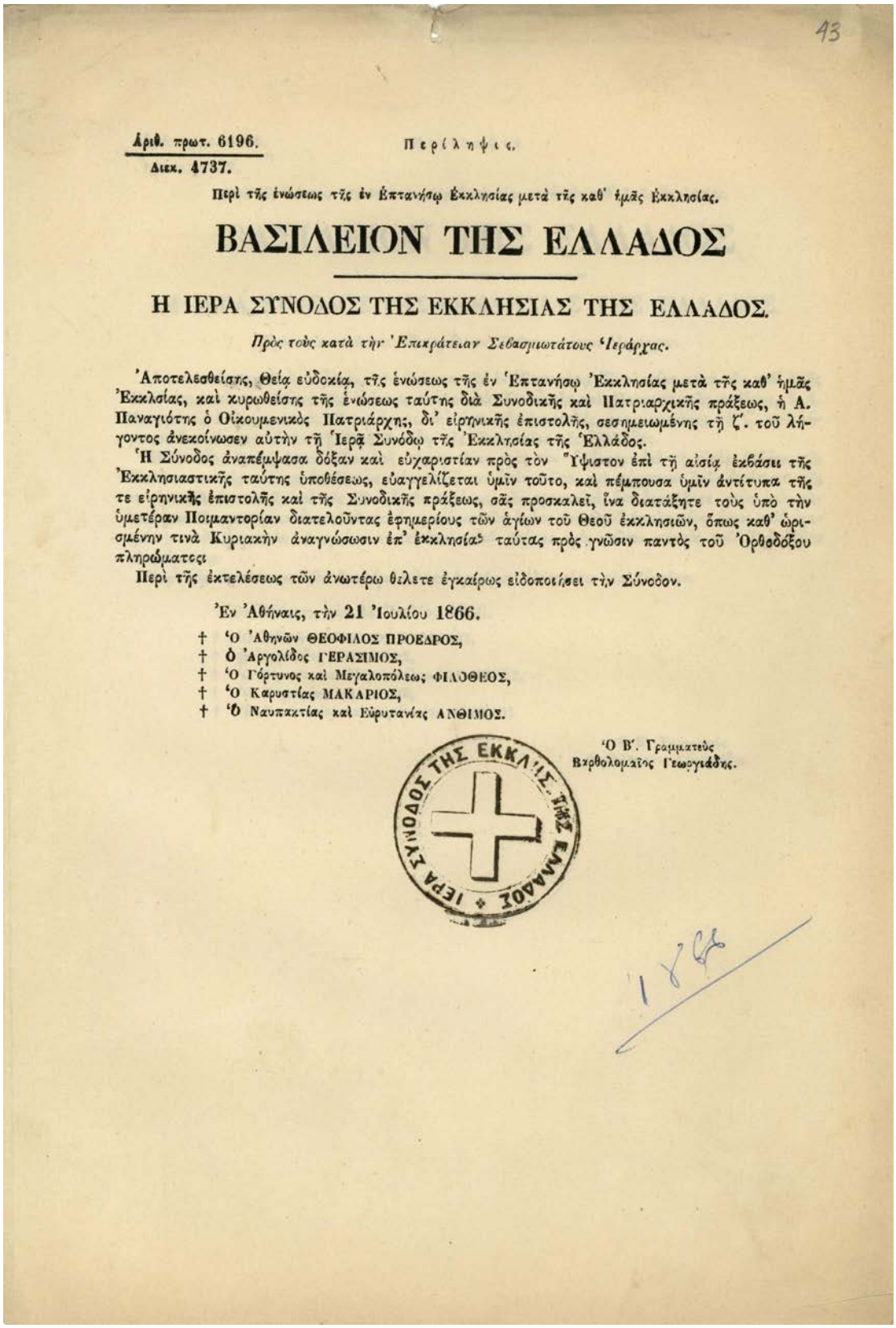

43

Ἀριθ. πρωτ. 6196.
Διεκ. 4737.

Περίληψις.

Περὶ τῆς ἑνώσεως τῆς ἐν Ἑπτανήσῳ Ἐκκλησίας μετὰ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Πρὸς τοὺς κατὰ τὴν Ἐπικράτειαν Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας.

Ἀποτελεσθείσης, Θείᾳ εὐδοκίᾳ, τῆς ἑνώσεως τῆς ἐν Ἑπτανήσῳ Ἐκκλησίας μετὰ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας, καὶ κυρωθείσης τῆς ἑνώσεως ταύτης διὰ Συνοδικῆς καὶ Πατριαρχικῆς πράξεως, ἡ Α. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, δι' εἰρηνικῆς ἐπιστολῆς, σεσημειωμένης τῇ ζ'. τοῦ λήγοντος ἀνεκοίνωσεν αὐτὴν τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Σύνοδος ἀναπέμψασα δόξαν καὶ εὐχαριστίαν πρὸς τὸν Ὕψιστον ἐπὶ τῇ αἰσίᾳ ἐκβάσει τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ταύτης ὑποθέσεως, εὐαγγελίζεται ὑμῖν τοῦτο, καὶ πέμπουσα ὑμῖν ἀντίτυπα τῆς τε εἰρηνικῆς ἐπιστολῆς καὶ τῆς Συνοδικῆς πράξεως, σᾶς προσκαλεῖ, ἵνα διατάξητε τοὺς ὑπὸ τὴν ὑμετέραν Ποιμαντορίαν διατελοῦντας ἐφημερίους τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν, ὅπως καθ' ὡρισμένην τινὰ Κυριακὴν ἀναγνώσωσιν ἐπ' ἐκκλησίας ταύτας πρὸς γνῶσιν παντὸς τοῦ Ὀρθοδόξου πληρώματος.

Περὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἀνωτέρω θέλετε ἐγκαίρως εἰδοποιήσει τὴν Σύνοδον.

Ἐν Ἀθήναις, τὴν 21 Ἰουλίου 1866.

† Ὁ Ἀθηνῶν ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΠΡΟΕΔΡΟΣ,
† Ὁ Ἀργολίδος ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ,
† Ὁ Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως ΦΙΛΟΘΕΟΣ,
† Ὁ Καρυστίας ΜΑΚΑΡΙΟΣ,
† Ὁ Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας ΑΝΘΙΜΟΣ.

Ὁ Β'. Γραμματεὺς
Βαρθολομαῖος Γεωργιάδης.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

1866